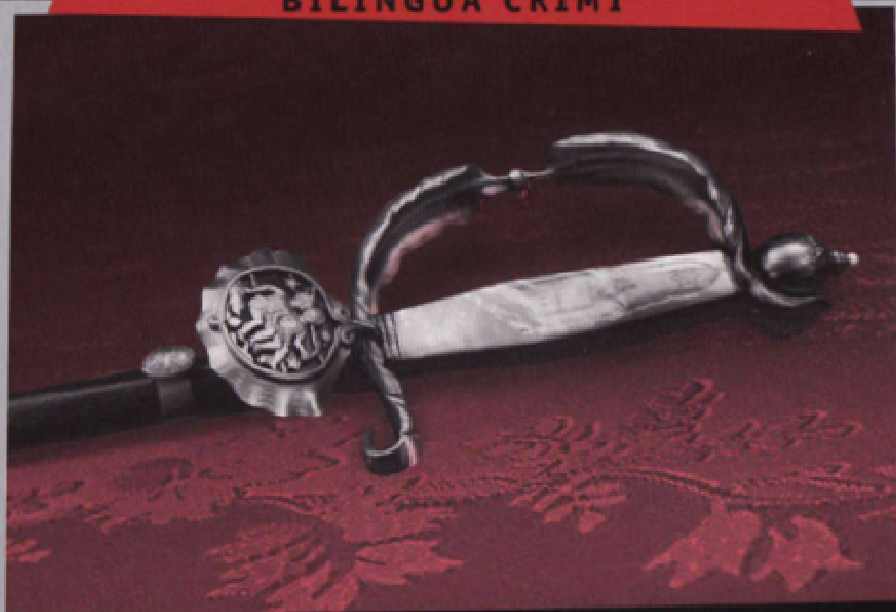


GILBERT KEITH CHESTERTON

BILINGUA CRIMI



**The Sign of the Broken Sword
and other Father Brown Stories**

**Znamení zlomeného meče
a jiné příběhy otce Browna**

■ garamond

**GILBERT KEITH
CHESTERTON**

Znamení zlomeného meče a jiné příběhy otce Brownna

Přeložila Alena Hartmanová

PRAHA 2007 ■ garamond

© Translation Alena Hartmanová, 1966, 2007
ISBN 978-80-86955-61-2

~ 2 ~

Jestliže se jednou setkáte v hale hotelu Vernon s některým členem vznešeného klubu „Dvanácti pravých rybářů“, až tam půjde na výroční klubový banket, všimněte si, až bude svlékat kabát, že jeho frak není černý, ale zelený. Jestliže (pokud ovšem v sobě najdete tu nebetyčnou troufalost takovou bytost oslovit) se zeptáte proč, odpoví vám pravděpodobně, že proto, aby si ho nikdo nepletl s číšníkem. Načež zdrceně odcouváte. Ale necháte za sebou záhadu zatím nerozřešenou a příběh hodný vyprávění.

Jestliže (když už jsme začali s nepravděpodobnými dohady) jednou potkáte vlídného, těžce pracujícího, malého kněze jménem otec Brown a zeptáte se ho, kdy mu podle jeho názoru v životě nejvíc štěstí přálo, odpoví vám pravděpodobně, že snad největší terno mu vyšlo v hotelu Vernon, kdy se mu povedlo odhalit zločin a možná i spasit hříšníka jenom tím, že poslouchal kroky na chodbě. Je na tento svůj odvážný a obdivuhodný čin tak trochu pyšný, a dost možná že by vám o něm začal vyprávět. Ale poněvadž je krajně nepravděpodobné, že byste se někdy dostali ve společnosti tak vysoko, abyste se setkali s „Dvanácti pravými rybáři“, nebo že byste klesli tak nízko mezi lotry a brlohy, abyste se setkali s otcem Brownem, bojím se, že ten příběh nikdy neuslyšíte, pokud vám ho nepovím já.

Hotel Vernon, kde „Dvanáct pravých rybářů“ pořádalo své výroční bankety, byl podnik, jaký se může vyskytovat jen v oligarchické společnosti, které společenská vybranost stoupla na mozek. Byla to jedna z těch moderních převráceností – výlučný obchodní podnik. To jest podnik, který vynášel ne proto, že lidi lákal, nýbrž tím, že je odháněl. Tam, kde vládne bohatství, jsou někteří obchodníci tak prohnání, že si začnou zákazníky vybírat. Vymýšlejí si nejrůznější umělé překážky, aby jejich zazobání a znudění klienti mohli vynakládat peníze a diplomacii na jejich zdolání. Kdyby byl v Londýně exkluzivní hotel, kam by nesměl vkročit žádný muž menší než šest stop, hned by se šviháci poslušně družili do spolků šestistopých, aby tam mohli povečeřet. Kdyby se vyskytl drahý restaurant, který by si majitel umanul otvírat jen ve čtvrtek odpoledne, byl by dotyčný restaurant ve čtvrtek odpoledne obležen. Hotel Vernon stál – jakoby náhodou – na rohu jednoho náměstí v Belgravii. Byl to malý hotel; a velmi nepříhodný hotel. Ale právě jeho nepříhodnosti tvořily něco jako hradby chránící vyvolenou třídu. Zejména bez jedné z nich by byl hotel ztratil hlavní půvab: v jeho místnostech totiž nemohlo večeřet víc než čtyřadvacet lidí najednou. Jediná velká tabule byl proslulý stůl na terase, umístěný na jakési otevřené verandě, odkud byl výhled na jednu z nejpůvabnějších starých londýnských zahrad. A poněvadž i těchto čtyřadvacet míst se dalo využít jen za teplého počasí, stala se večeře v hotelu Vernon požitkem ještě nedosažitelnějším a tím žádoucnějším. V té době byl majitelem hotelu Žid jménem Lever a ten na nepřístupnosti svého podniku zakrátko vydělal skoro milion. Spojil ovšem omezení počtu hostů s nejdokonalejší péčí o ně. Víno a jídlo se vyrovnaly nejlepším v Evropě a chování obsluhujícího personálu přesně obrazilo způsoby anglických horních vrstev. Majitel znal všechny číšníky jako své boty. Ostatně bylo

jich všeho všudy patnáct. Bylo daleko lehčí stát se poslancem než číšníkem v tomhle hotelu. Každý číšník musel umět mlčet jako hrob a klouzat právě tak nehlučně jako osobní lokaj Jeho Lordstva. Většinou se stejně počítalo nejméně s jedním číšníkem pro každého večeřícího gentlemana.

Klub „Dvanácti pravých rybářů“ by nikdy nepřipustil, aby se jeho banket konal někde jinde, neboť jeho členové si zakládali na přepychové odloučenosti, a pouhé pomyšlení, že by současně nějaký jiný klub pořádal večeři pod touže střechou, by je stačilo rozladit. U příležitosti svého výročního banketu měli Rybáři ve zvyku vystavovat všechny své poklady, jako by byli v soukromém domě: především slavný soubor příborů na ryby, který byl jakýmsi odznakem spolku: každý nůž a vidlička byly ze stříbra umělecky vytepaného do tvaru ryby a na rukojeti měly po jedné velké perle. Tyto příbory užívali členové vždycky při rybím chodu a rybí chod byl na této velkolepé hostině vždycky ten nejvelkolepější. Spolek měl hojnost obřadů a obyčejů, ale žádnou historii a žádný smysl. Proto byl tak aristokratický. Abyste se mohl stát členem, nepotřeboval jste být ničím. Ale pokud jste nepatřil do jistého světa, nikdy jste o něm neslyšel. Klub existoval už dvanáct let. Předsedou byl pan Audley. Místopředsedou vévoda z Chesteru.

Jestliže se mi podařilo aspoň trochu vystihnout ovzduší toho děsivého hotelu, čtenář se přirozeně diví, jak to, že ho znám, a snad i uvažuje, jak se mohl do té zlaté klece dostat tvor tak obyčejný jako můj přítel Brown. V tom směru je vysvětlení prosté, ba pravšední. Na světě odedávna existuje jeden vzpurník a agitátor, který vniká i do těch nejvznešenějších ústraní s pobuřující zprávou, že všichni lidé jsou bratři. Kamkoliv zavítal na svém bledém oři tento velký rovnostář, tam brzy přispěchal i otec Brown. To už patřilo k jeho řemeslu. Odpoledne ranila jednoho číšníka. Itala, mrtvice. A jeho židovský

zaměstnavatel, ač lehce udivený takovou pověřivostí svolil, aby se poslalo pro nejbližšího katolického kněze. To, z čeho se číšník zpovídal, se nás netýká – z toho znamenitého důvodu, že si to kněz nechal pro sebe, ale mělo to ten zjevný následek, že otec potřeboval něco napsat: snad nějaký dopis nebo prohlášení, kterým by vyřídil nějaký vzkaz nebo napravil nějakou křivdu. Požádal proto s pokornou bezostyšností, s kterou by se choval stejně i v paláci královském, o místo a potřeby ke psaní. Pan Lever se octl v úzkých. Byl to člověk laskavý a nadto měl i tu špatnou imitaci laskavosti, kterou je odpor k nesnázím a výstupům. Zároveň však přítomnost nezvyklého cizince v jeho hotelu ten večer byla jako blátivý cákanec na čerstvě vyčištěné látce. Hotel Vernon neměl žádné předpolí, žádný předpokoj, v hale nikdo nečekal, žádní zákazníci nepřicházeli bez ohlášení. Bylo tu patnáct číšníků. Bylo tu dvanáct hostů. Setkat se té noci v hotelu s novým hostem by působilo stejně otřesně jako najít doma ráno u snídane nového bratra. Nadto byl kněz zevnějšek nevalný a oděv ošumělý. Stačí, aby ho někdo jenom z dálky zahlédl, a vyvolá to protesty klubu. Nakonec připadl pan Lever na myšlenku, jak ostudu skrýt, když už se jí nemohl vyhnout. Když vejdete (jakože nikdy nevejdete) do hotelu Vernon, projdete krátkou chodbou ozdobenou několika zašlými, leč mohutnými obrazy a dostanete se do hlavní haly a vestibulu, odkud vedou napravo chodby do společenských místností a nalevo do kuchyně a přípraven hotelu. Hned po vaší levé ruce je roh skleněné přijímací kanceláře, která vybíhá do haly, tvoříc aby se tak řeklo dům v domě, jako starý hotelový výčep, který patrně kdysi býval na jejím místě.

V této kanceláři seděl zástupce majitele (v tomto podniku nikdy nikdo nevystupoval osobně, pokud tomu mohl zabránit) a hned za kanceláří směrem k místnostem pro služebnictvo byla šatna, poslední mez oblasti vyhrazené návštěvníkům. Ale mezi šatnou a kanceláří byl

malý pokojíček bez samostatného vchodu, kde majitel občas vyřizoval různé choulostivé a důležité záležitosti, například půjčil některému vévodovi tisíc liber nebo odmítl půjčit mu šest pencí. Svědčí o velkodušnosti pana Levera, že dovolil, aby tuto svatyni na půlhodinku znesvětil obyčejný farář horlivým popisováním archu papíru. Je velmi pravděpodobné, že příběh, který otec Brown psal, byl daleko lepší než naše vyprávění, bohužel se to nikdy nedozvíme. Mohu jen podotknout, že dlouhý byl tak asi stejně a že jeho poslední dva tři odstavce byly nejmín napínavé a vzrušující.

Neboť když se k nim dostal, uvolnil otec Brown svou pozornost: jeho myšlenky začaly trochu bloudit a jeho smysly, obvykle velmi bystré, opět pracovat. Blížil se čas večere a tmy. Jeho zapomenutý pokojík byl bez světla a houstnoucí šero, jak se to někdy stává, snad zostřílo kněžův sluch. Jak otec Brown psal poslední a nejméně závažnou část svého sdělení, přistihl se, že píše do rytmu opakovaného zvuku, který k němu doléhá] zvenčí, tak jako někdy člověk myslí do melodie vlaku. Jak si to uvědomil, věděl hned, co to je: pouze obyčejné pleskání kroku kolem dveří, což v hotelu nebylo nic tak zvláštního. Přesto zíral na tmavnoucí strop a poslouchal ten šramot. Několik vteřin naslouchal roztržitě, potom vyskočil a poslouchal s napjatýma ušima a s lehce nakloněnou hlavou. Pak si zase sedl a zabořil tvář do dlaní: neposlouchal už jenom, nýbrž poslouchal a uvažoval přitom.

Každý krok sám o sobě byl docela obyčejný krok, jaký člověk může slyšet v každém hotelu, ale dohromady dávaly chůzi velmi zvláštní. Jiné kroky slyšet nebylo. Byl to vždycky velmi tichý dům. neboť nečetní stálí hosté odcházeli okamžitě do svých pokojů a vyceповání číšníci měli rozkaz zmizet jako duchové, pokud jich není potřebí. Těžko si představíte místo, kde by se dalo méně čekat něco nepatřičného. Ale ty kroky byly tak divné, že člověk

nevěděl, co si má o nich myslit. Otec Brown si je vyťukával prstem na kraj stolu, jako někdo, kdo se snaží najít melodii na pianě.

Nejdřív přišla dlouhá řada chvatných krůčků, jako by šel kolem lehkonožý přeborník v chůzi. V určitém bodě kroky ustaly a změnily se v jakési pomalé houpavé dusání, které sice trvalo stejně dlouho, ale počtem se rovnalo sotva čtvrtině předchozích krůčků. Ve chvíli, kdy dozněl poslední dunivý kročej, ozval se znovu běh nebo pleskot lehkých pospíchajících nohou a pak zas temné podupávání těžší chůze. Byl to určitě týž pár střevíců, jednak proto (jak už bylo řečeno), že se jiný pár v okolí nevyskytoval, jednak proto, že tyto boty při chůzi vrzaly – maličko, ale nezaměnitelně. Otec Brown měl už takovou hlavu, že nedovedl neklást si otázky. A nad touto na pohled prostinkou otázkou se mu hlava div nerozskočila. Viděl už lidi běžet a skočit. Viděl už lidi běžet a sklouznout se. Ale proč proboha by měl někdo běžet a jít? Nebo naopak jít a běžet? A přece se hříčky toho neviditelného páru nohou nedaly jinak popsat. Ten muž buď chvátal jednou polovičkou chodby, aby se mohl loudat druhou polovičkou, nebo se loudal na jednom konci chodby, aby si dopřál to potěšení chvátat na konci druhém. Ani jedno vysvětlení jaksi nedávalo mnoho smyslu. Tma v kněžově mozku rostla zrovna jako tma v pokoji.

Ale jak se zamyslel soustavněji, právě ta temnota jeho cely jako by dodávala jeho myšlenkám života: jako v nějakém fantastickém vidění se mu začaly zjevovat ty nohy křepčící po chodbě v nepřírozených nebo symbolických figurách. Byl to nějaký pohanský obřadný tanec? Nebo nějaký zcela nový druh gymnastiky? Otec Brown začal uvažovat soustavněji o tom, co mu ty kroky připomínají. Napřed ty pomalé kroky: majitelův krok to určitě nebyl. Muži toho druhu chodí rychle a kolíhavě nebo dřepí na místě. Nemohl to být ani sluha, ani

doručovatel čekající na příkazy. Znělo to jinak. V oligarchu chudší vrstvy občas lozí sem tam, pokud jsou ve stavu mírně podnapilém, ale většinou, a zejména v prostředí tak oslnivém, stojí nebo sedí na místě jako přikovaní. Ne, ten těžký, leč pružný krok, jaksi nedbale sebevědomý, ne zvlášť hlučný, ale nestarající se o to, kolik hluku nadělá, patřil jen jedinému živočichu na zeměkouli. Byl to gentleman a pravděpodobně gentleman, který si nikdy nevydělával na živobytí.

Sotva se otec Brown dobral této pevné jistoty, krok se změnil v chvatné krůčky a cupal kolem dveří jako poplašená kiysa. Posluchač si všiml, že tento krok byl nejen daleko rychlejší, ale také mnohem méně hlučný, skoro jako by muž šel po špičkách. A přece nespojovala jeho mysl tuto chůzi s ničím tajným, nýbrž s něčím docela jiným – s něčím, nač si nemohl vzpomenout. Div si nezoufal nad jedním z těch matných tušení, která v člověku budí pocit, že je slabomyslný. Tuhle zvláštní rychlou chůzi už přece určitě někde slyšel. Najednou vyskočil, jak mu náhle hlavou bleskl nový nápad, a šel ke dveřím. Pokoj nevedl rovnou na chodbu, ale měl na jedné straně dveře do kanceláře a na druhé do šatny vzadu. Kněz vzal za kliku u kanceláře a zjistil, že je zamčeno. Potom se podíval na okno. v jehož skleněném čtverci teď plul purpurový mrak rozštípnutý sinalým zapadajícím sluncem, a na okamžik čil zlo, jako pes čije krysy.

Načež v něm opět nabyla převahu rozumová část jeho bytosti (ať už to byla část moudřejší či nikoliv). Vzpomněl si, že mu hoteliér řekl, že dveře zamkne a později pro něho přijde. Řekl si, že ty výstřední zvuky venku muže vysvětlit dvacatero věcí, na které nepřípadl. Připomněl si, že má právě tak dost světla, aby mohl dokončit svou práci.

Odnesl si papír až k oknu. aby zachytil poslední světlo bouřlivého večera, a odhodlaně se znovu pohroužil do takřka dokončeného zápisu. Psal asi dvacet minut,

nakláněje se víc a víc k papíru v ubývajícím světle. Pak se prudce vzpřímil. Uslyšel ty divné kroky znova. Tentokrát k nim přibyla třetí zvláštnost. Prve neznámý šel, pravda velmi lehce a rychle jako blesk, ale šel. Tentokrát běžel. Bylo slyšet, jak se chodbou blíží kroky chvatné, mrštné a měkké jako skoky prchajícího tygra. Příchozí, ať to byl kdokoli, byl silný rázný muž v tichém, ale mocném vzrušení. Jenže zvuk, který se přihnál až ke kanceláři jako jakási tlumená smršť, se náhle zase proměnil v ten starý, pomalý, samolibý dupot.

Otec Brown odhodil svůj spis, a protože věděl, že dveře do kanceláře jsou zavřené, vešel rovnou do šatny. Příslušný zaměstnanec tam právě nebyl, patrně proto, že jediní hosté byli na večeři a jeho práce byla sinekura.

Když se kněz protápal šedivým lesem převlečníků, zjistil, že se šerá šatna otvírá do osvětlené chodby jakýmsi pultem nebo polovičními dveřmi, podobným většině pultů, přes které jsme už všichni podávali deštníky a dostávali lístky. Hned nad polokruhovým obloukem tohoto otvoru byla lampa. Vrhala jen málo světla na otce Browna, který na pozadí šerým soumrakem naplněného okna vypadal jako pouhá černá silueta. Zato vrhala proud světla skoro divadelního na muže, který stál před šatnou na chodbě.

Byl to elegantní muž ve velmi prostém fraku, vysoký, ale nenápadný, člověk cítil, že by dokázal proklouznout jako stín tam, kde by mnozí menší muži poutali pozornost a překáželi. Tvář trochu zakloněná ve světle lampy byla snědá a živá – tvář cizince. Měl pěknou postavu, příjemné a sebevědomé způsoby. Jedině se mu dalo vytknout, že jeho černý frak je o znamínko pod úrovní jeho postavy a způsobů, dokonce byl jaksi divně nadulý a nabobtnalý. Sotva muž zahlédl Brownovu černou siluetu proti zapadajícímu slunci, hodil na pult útržek papíru 8 číslem a zavolal přátelsky: „Můj kabát a klobouk, prosím. Musím hned odejít.“

Otec Brown lístek beze slova vzal a poslušně šel pro kabát. Nebyla to první služba, kterou komu vlastníma rukama prokázal. Přinesl plášť a položil ho na stůl. Podivný gentleman si zatím sáhl do náprsní kapsy a řekl se smíchem: „Nemám u sebe žádné stříbro, nechte si tohle.”

Hodil na pult zlaták a chopil se převlečnicků. Tvář otce Browna byla dál temná a nepohnutá, ale v tu chvíli ztratil hlavu. Jeho hlava nebyla nikdy cennější, než když ji ztratil. V takových okamžicích spočítal jedno k druhému a dostal dva miliony.

Katolická církev (která je nevěstou zdravého rozumu) to často neschvalovala. Často to neschvaloval ani on sám. Ale byla to ta pravá inspirace – důležitá v těch vzácných chvílích, kdy platí, že jen ten svou hlavu spasí, kdo ji ztratí.

„Myslím, pane,” řekl zdvořile, „že nějaké stříbro u sebe přece máte.”

Vysoký gentleman vytřeštil zrak...No tohle.” vykřikl, „když mně se zlíbí dát vám zlato, proč vy byste měl proti tomu něco namítat?”

„Protože někdy má stříbro větší cenu než zlato,” řekl kněz vlídně. „Například když je ho velké množství.”

Cizinec se na něho divně podíval. Pak se podíval ještě podivněji chodbou směrem k hlavnímu vchodu. Pak se znovu podíval na Browna a pak se velmi pozorně podíval na okno za Brownovou hlavou, dosud zbarvené odlesky dozrělé bouře. Potom jako by se rozhodl, opřel se jednou rukou o pult, přenesl se na druhou stranu s lehkostí akrobata, stanul vedle kněze vysoký jako věž a položil mu výhružně ruku na kolárek.

„Ticho,” zašeptal ostře. „Nechci vám hrozit, ale...”

„Ale já vám chci hrozit,” zahřímal otec Brown. „já vám chci hrozit červem, jenž neumírá, a ohněm, jenž nehasne.”

„Na šatnáře to zní poněkud legračně.” řekl neznámý.

Jsem kněz, monsieur Flambeau,” řekl Brown, „a čekám na vaši zpověď.”

Cizinec chvíli lapal po dechu a pak vrávoravě dopadl na židli.

První dva chody banketu Dvanácti pravých rybářů proběhly v poklidné pohodě. Nemám při ruce opis jídelního lístku, a kdybych měl, nic by vám to neřeklo. Byl napsán v jakési nadfranštině užívané kuchaři, ale Francouzům zhola nesrozumitelné. Podle klubové tradice musely být předkrmy k zbláznění rozmanité a pestré. Hosté se jimi zaobírali s vážným soustředěním, poněvadž to byla uznávaně neužitečná výstřednost, tak jako celý banket a celý klub. Další zvyk velel, aby polévka byla lehká a nenáročná – něco jako prostá a přísná příprava na rybí hody, které následovaly po ní. Hovor byl ten zvláštní lehký hovor, který vládne britské říši (vládne jí potají, ale i kdyby ho mohl obyčejný Angličan přeslechnout, stejně by z něho nebyl moudrý). O členech vlády z obou stran se mluvilo křestními jmény s jistou znuděnou blahosklonností. Radikálního Lorda pokladu, kterého celá konzervativní strana údajně proklínala pro jeho vyděračskou daňovou politiku, chválili pro jeho příležitostné verše nebo pro jezdeckou zdatnost při honech na lišku. O vůdci konzervativců, kterého všichni liberálové údajně nenáviděli jako tyrana, se hovořilo koneckonců pochvalně jako – o liberálovi. Zdálo se jaksí, že politikové jsou velmi důležití. Jenže se zdálo, že je na nich důležité kdeco vyjma politiky. Předseda pan Audley byl sympatický starší pán, který dosud nosil tvrdé límečky;

byl něco jako symbol této přízračné, leč pevně ustavené společnosti. Neudělal nikdy nic – ba ani nic zlého. Nevynikal inteligencí, nebyl ani zvlášť bohatý. Byl to prostě ten *správný* člověk. A tím to končilo. Žádná strana si nemohla dovolit nedbat ho, a kdyby si byl přál

být ve vládě, určitě by se tam byl dostal. Místopředseda vévoda z Chesteru byl mladý nadějný politik. To znamená, že to byl příjemný mladík s hladkými plavými vlasy a pihovatou tváří, obdařený mírnou inteligencí a nesmírnými statky. Jeho vystoupení na veřejnosti byla vždycky úspěšná a jeho zásady zcela prosté. Když ho napadl vtíp, řekl ho a získal pověst, že je duchaplný. Když si žádný vtíp nemohl vymyslet, řekl, že není čas k žertům, a získal pověst, že je energický. V soukromí, mezi svými, byl to docela prostě milý chlapec, bezprostřední a ztřeštěný jako školák. Pan Audley bral politiku trochu vážněji, asi proto, že se jí nikdy nezabýval. Občas dokonce uváděl společnost do rozpaku výroky, které naznačovaly, že je jistý rozdíl mezi liberálem a konzervativcem. On sám byl konzervativce – dokonce i v soukromí. Přes límeček mu spadala rulička šedých vlasů jako některým staromódním politikům. Zezadu vypadal jako muž, kterého říše potřebuje, zepředu vypadal jako neškodný požívačný Starý mládenec bytem v Albany – jímž byl.

Jak jsme se už zmínili, bylo u stolu na terase dvacet čtyři míst a členu klubu jen dvanáct. Mohli se tudíž rozesadit tím nejpřepychovějším způsobem – podél vnitřní Strany stolu, takže nikomu žádný protějšek neomezoval výhled na zahradu, jejíž barvy byly dosud živé. ačkoliv večer zhasínal trochu ponuře pro tu roční dobu. Uprostřed seděl předseda a místopředseda na pravém konci. Než se dvanáct hostů usadilo na svá místa, bylo zvykem (z neznámého důvodu), aby všech patnáct číšníků stálo vyřízeno při zdi jako čestná rota vzdávající čest mocnáři, kdežto tlustý majitel stál a klaněl se členům klubu záře překvapením, jako by o nich nikdy dříve neslyšel. Ale než poprvé cinkl nůž a vidlička, voj služebných duchů se vytratil a kolem stolu se kmitali v hrobovém tichu jen jeden nebo dva, aby sbírali nebo rozdávali talíře. Pan Lever, hoteliér, samozřejmě zmizel v

uctivých křečích už dávno předtím. Bylo by přehnané, ba nezdvořilé tvrdit, že později se opět vynořil v plné své tělesnosti. Ale když se měl podávat hlavní chod, to jest ryba, prozrazoval – jak bychom to řekli – živý stín, projekce jeho osobnosti, že dlí nablízku. Posvátný rybí chod tvořilo (pro oko nezasvěcence) cosi na způsob pudinkové velehory, v níž značný počet zajímavých ryb definitivně pozbyl tvaru, který mu dal Hospodin. Dvanáct pravých rybářů se chopilo svých proslulých rybích příborů a začalo jíst s takovou vážností, jako by každé sousto pudinku stálo nejmíň tolik co stříbrná vidlička, na kterou bylo nabodnuto. A dost možná že taky tolik stálo. Tento chod byl požíván v dychtivém a hltavém tichu. Teprve když měl talíř skoro prázdný, podotkl mladý vévoda, jak kázal zvyk: „Tohle nesvedou nikde jinde než tady.”

„Nikde jinde,” přisvědčil pan Audley hlubokým basem a pokýval svou ctihodnou hlavou několikrát za sebou. „Nikde jinde, určitě, jen tady. Říkali mi, že v Café Anglais...”

Vtom byl přerušen, ba dokonce na okamžik vyrušen odebráním svého talíře, ale navázal znovu drahocennou nit svých myšlenek. „Slyšel jsem, že v Café Anglais můžete dostat totéž. Ani zdání, pánové,” řekl a nemilosrdně zavrtěl hlavou jako soudce vyslovující ortel. „Ani zdání.”

„Přeceněný podnik,” podotkl jistý plukovník Pound, který vypadal, jako by po měsících poprvé otevřel ústa.

„No, já nevím,” řekl vévoda z Chesteru, který byl optimista, „na něco jsou kabrňáci. Nikdo je nepředčí v tom, jak...”

Číšník, který rychle procházel místností, se najednou zastavil. Stál stejně nehlučně, jako šel, ale ti neurčití a vlídní pánové si tak zvykli, že neviditelné soukolí, které obklopuje a ochraňuje jejich životy, funguje naprosto hladce, že číšník provádějící cokoliv nečekaného na ně

zapůsobil jako zaskřípání nebo šubnutí. Měli týž pocit, jaký bychom zakoušeli vy a já, kdyby najednou neživý svět neposlouchal – kdyby nám zničehonic utekla židle.

Číšník několik vteřin stál a zíral, zatímco na tvářích všech stolovníků rostl zvláštní stud, který je zcela plodem naší doby. Vzniká křížením moderních řečí o lidskosti s děsivou propastí, kterou otevřela moderní doba mezi dušemi chudých a bohatých. Nefalšovaný feudál by po číšníkovi něčím hodil, prázdnými láhvemi začínaje a penězi velmi pravděpodobně konče. Nefalšovaný demokrat by se ho zeptal se soudružskou neomaleností, co to k čertu vyvádí. Ale tihle moderní nabobové nemohli snést vedle sebe chudáka ani jako raba, ani jako přítele. Že se obsluha někde zadrhla, působilo jim pouze trapné, palčivé rozpaky. Hrubí být nechtěli a z laskavosti měli hrůzu. Přáli si, aby už bylo po tom, ať už *to* bylo cokoli. Bylo po tom. Číšník setrval několik vteřin v strnulém postoji kataleptika, potom se otočil a vyběhl z místnosti, jako by za ním hořelo.

Pak se zase objevil v místnosti, nebo spíš na prahu místnosti, jenže v doprovodu dalšího číšníka, s kterým šeptal a gestikuloval s jižanskou vehemencí. Potom nechal první číšník druhého číšníka stát ve dveřích, odešel a vrátil se s třetím číšníkem. Když se k shromáždění spěšně přidal čtvrtý číšník, pocítil pan Audley, že mu takt přikazuje přerušit mlčení. Předsednické kladívko nahradil velmi hlasitým odkašláním a pravil: „Mladý Moocher si vede v Barmě znamenitě. Žádný jiný národ na světě by nedokázal...”

Pátý číšník zamířil k němu jako šipka a špitl mu do ucha: „Promiňte. Důležité. Mohl by s vámi mluvit majitel?”

Předseda se zmateně otočil a zmámeným zrakem zřel, jak k němu kolílavě kvačí pan Lever. Dobrý hoteliér krácel jako obvykle, ale tvář měl naprosto neobvyklou.

Obyčejně bývala bodře rudohnědá, teď byla nezdravě žlutá.

„Odpusťte, pane Audley,” řekl bez dechu jako astmatik. „Mám veliké obavy. Vaše talíře na ryby už někdo odnesl a příbory s nimi.” „Ovšem, to je v pořádku,” řekl předseda s jistým důrazem.

„A viděl jste ho?” vyhrkl rozčileně hoteliér. „Viděl jste toho číšníka, který je odnesl? Znáte ho?”

„Jestli znám číšníka?” odpověděl rozhořčeně pan Audley. „Pochopitelně nikoliv.”

Pan Lever rozpráhl ruce v bezmocném zoufalství. Já ho neposlal,” řekl. „Nevím, co to bylo zač. Já poslal svého člověka pro talíře a on je nenašel.”

Na muže, kterého říše potřebuje, vypadal pan Audley stále ještě trochu příliš popleteně. Nikdo ze společnosti se nezmohl na slovo až na plukovníka Pounda – toho dubového muže, který jako by se probral k nepřirozenému životu. Prkenně vstal ze židle, zatímco všichni ostatní seděli dál. nasadil si monokl a promluvil chraptivým polohlasem, jako by pozapomněl mluvit. „Chcete říci,” řekl...že někdo ukradl náš stříbrný rybí příbor?”

Majitel znovu rozpráhl ruce s výrazem ještě větší bezmocnosti. A bleskem byli všichni muži u tabule na nohou.

Jsou všichni vaši číšníci tady?” zeptal se plukovník svým drsným nízkým hlasem.

„Ano, jsou tu všichni. Sám jsem si toho všiml,” zvolal mladý vévoda a vstrčil svou chlapeckou tvář do hlavní skupiny. „Když vejdu, vždycky je počítám, vypadají tak legračně, když tak stojí v řadě u zdi.”

„Ale přesně si to člověk přece nemůže pamatovat,” řekl pan Audley v těžkých pochybnostech.

„Pamatuju si to přesně, říkám vám,” zvolal vévoda vzrušeně. „V tomhle podniku nikdy nebylo víc než patnáct číšníků a já vám odpřísáhnu, že jich ani dneska nebylo víc jak patnáct, a míně taky ne.”

Majitel se k němu obrátil potácivě, jako by ho překvapení ochromilo. „Ří-ří-káte,” zakoktal, „vy viděl patnáct číšníků?”

Jako vždycky,” přisvědčil vévoda. „Co je na tom divného?”

„Nic,” řekl Lever a jeho přízvuk byl znatelnější, „nemohl jste je vidět všichni. Poněvadž jeden ležet nahoru mrtvý.”

V místnosti na okamžik nastalo pohoršlivé ticho. Možná že (tak nadpřirozené je slovo smrt) každý z těch zahalečů na vteřinu pohlédl na svou duši a uviděl, že je malá a scvrklá jako hrášek. Jeden z nich – myslím, že to byl vévoda – dokonce řekl se slabomyslnou blahovůlí bohatých: „Mohli bychom pro něho něco udělat?”

„Byl u něho kněz,” řekl žid, ne bez dojetí.

Potom teprve, jako by zazněla trouba posledního soudu, vzali na vědomí skutečný stav věcí. Na pár přízračných vteřin měli skutečně pocit, že ten patnáctý číšník byl duch nebožtíka z podkroví. Tato tíživá představa je připravila o řeč, poněvadž strašidla je uváděla do rozpaků stejně jako žebráci. Ale vzpomínka na stříbro zlomila kouzlo a zlomila je prudce. Plukovník porazil židli a vykročil ke dveřím... Jestliže tu bylo patnáct mužů, přátelé,” řekl, „pak ten patnáctý byl zloděj. Rychle běžte a zamkněte přední a zadní dveře. Pak si promluvíme. Těch čtyřadvacet klubových perel stojí za trochu námahy.”

Pan Audley nejprve jako by zaváhal, není-li pod úrovní gentlemana jevit kvůli čemukoli takový spěch, ale když viděl, jak se vévoda žene po schodech s mladistvou energií, pustil se za ním s rychlostí trochu důstojnější.

Vtom vrazil do místnosti šestý číšník a prohlásil, že nasek sloupec rybích talířů na jednom příborníku, ale po stříbře ani památky.

Dav hostů a číšníků, který se valil jako lavina chodbami, se rozdělil do dvou skupin. Většina Rybářů šla

za majitelem do haly, aby se zeptala, zdali někdo neodcházel. Plukovník Pound s předsedou, místopředsedou a jedním nebo dvěma dalšími se řítily chodbou vedoucí k místnostem pro služebnictvo, kudy mohl podle nich pachatel nejspíš prchnout. Při té příležitosti minuli šerý výklenek či spíše jeskyni šatny a uviděli v jejím temnu Stát krátkou černě oděnou postavu, podle všeho šatnáře.

„Hej, vy tam!“ zvolal vévoda. „Neviděl jste jít někoho kolem?“ Krátká postava nezodpověděla otázku přímo, ale řekla pouze: „Možná že mám to, co hledáte, pánové.“

Nerozhodně a nedůvěřivě se zastavili, zatímco muž rozvážně odešel dozadu do šatny a vrátil se s rukama plnými lesklého stříbra, které vyložil na pult s klidem prodavače. Ukázalo se, že je to tučtí vidliček a noží nezvyklého tvaru.

„Vy... vy...“ začal plukovník, konečně úplně vyvedený z míry. Potom nahlédl do šeré komůrky a zjistil dvě věci: za první, že ten krátký, černě oděný muž je oblečen jako duchovní, za druhé, že okno v místnosti za ním je vyražené, jako by tudy někdo násilím prolezl.

„Příliš cenné věci na to, aby se odkládaly do šatny, že?“ poznamenal duchovní pokojně a usměvavě.

„To... to... jste ukradl vy?“ vykřikl pan Audley s očima navrch hlavy.

Jestli jsem je ukradl,” řekl kněz dobrácky, „aspoň je zas vrátím.“

„Ale vy jste je neukradl,” řekl plukovník Pound, který ještě pořád hleděl na rozbité okno.

„Musím se vám přiznat: opravdu jsem je neukradl,” prohlásil mužík s jistým humorem. Načež se velmi důstojně posadil na stoličku.

„Ale víte, kdo je ukradl,” řekl plukovník.

Jaké je jeho pravé jméno, nevím,” řekl kněz nevzrušeně, „ale vím něco o síle jeho rukou a mnoho o

těžkostech jeho duše. Po stránce tělesné jsem ho zvážil, když mě chtěl zaškrtnout, po stránce mravní, když se kál.”

„Kál... no ne!” zvolal mladý Chester s jakýmsi krákoravým smíchem.

Otec Brown vstal a dal si ruce za záda. „Zvláštní, co?” řekl, „že zloděj a vandrák se dá na pokání, když tolik jiných, kdo žijí v nadbytku a bezpečí, dál setrvává v marnivé zpupnosti a není k užítku ani Bohu, ani lidem? Promiňte, ale tady zasahujete trochu do mé oblasti. Jestliže pochybujete o praktickém významu toho pokání, pohleďte tady na ty nože a vidličky. Vy jste Dvanáct pravých rybářů a zde jsou všechny vaše stříbrné ryby. Ale On mě učinil rybářem lidí.”

„Chytil jste toho člověka?” zamračeně se zeptal plukovník. Otec Brown se mu zpříma podíval do zamračené tváře.

„Ano,” pravil, „chytil jsem ho na neviditelný háček a na neviditelnou udici, která je dost dlouhá, aby mu dovolila putovat na kraj světa, a přece ho přitáhla zpátky jediným trhnutím vlasce.”

Nastalo dlouhé ticho. Všichni ostatní přítomní se vytratili, aby odnesli zachráněné stříbro k přátelům nebo aby se poradili s majitelem o podivné situaci. Ale sverepě se tvářící plukovník pořád ještě seděl na pultě, houpal dlouhýma štíhlýma nohama a kousal si černý knír.

Nakonec řekl knězi klidně: „Musel to být chytrý chlap, ale tak si myslím, že znám jednoho ještě chytřejšího.”

„Byl to chytrý chlap,” odpověděl druhý, „ale nejsem si docela jist, koho míníte tím chytřejším.”

„Míním vás,” řekl plukovník a krátce se zasmál. „Nechci dostat toho chlápka do vězení, v tom můžete být klidný. Ale dal bych za to nevím kolik stříbrných vidliček, abych se dozvěděl přesně, jak jste do téhle kaše spadl vy a jak jste dokázal z toho člověka ten lup vypáčit. Musíte být mazanější než všichni čerti.”

Otec Brown zřejmě našel v té drsné vojácké přímosti zalíbení. „No, řekl s úsměvem, „přirozeně vám nemohu prozradit totožnost ani osudy toho muže. Ale nevím, proč bych vám nemohl povědět pouhá vnější fakta, která jsem zjistil sám od sebe.”

Přeskočil přepážku s nečekanou mrštností a posadil se vedle plukovníka Pounda a kopal při tom krátkýma nohama jako kluk na plotě. Začal vyprávět tak nenuceně, jako by si povídal se starým přítelem u vánočního krbu.

„To bylo tak, pane plukovníku,” řekl, „byl jsem zavřený támhle vtom pokojíku a něco jsem psal, když jsem uslyšel pár nohou provádět na chodbě tanec tak podivný jako tanec smrti. Nejdřív se ozvaly rychlé, směšné krůčky, jako by někdo běžel o závod, potom se ozvaly pomalé, bezstarostné, vrzavé kroky, jako by se kolem procházel statný muž s doutníkem. Ale obojí kroky pocházely od jedné nohou, to vám přísahám, a střídaly se, napřed cupot a pak chůze, a pak zase cupitání. Divil jsem se nejdřív mírně a pak nemírně, proč někdo vystupuje v těch dvou rolích najednou. Tu jednu chůzi jsem znal, byla stejná jako vaše chůze, plukovníku. Byl to krok dobře živeného gentlemana, který na něco čeká a prochází se spíš proto, že potřebuje trochu pohybu než z netrpělivosti. Věděl jsem, že znám tu druhou chůzi taky, ale nemohl jsem si vzpomenout, co mi připomíná. Kde na svých cestách jsem viděl to plaché stvoření, které prchá po špičkách tímto výstředním způsobem? Pak jsem slyšel, jak někde cinkly talíře, a hned jsem byl doma. To přece byla chůze číšníka – ta chůze s tělem v předklonu, s očima sklopenýma, s vlajícími šosy a ubrouskem, odpichující se od země špičkami palců. Potom jsem se na půldruhé minuty zamyslel. A myslím, že jsem uviděl způsob, jak byl zločin proveden, tak zřetelně, jako bych ho měl provést sám.”

Plukovník se na něj ostře zadíval, ale mírné šedé oči mluvícího se upíraly na strop tak zahloubané, že byly skoro prázdné.

„Zločin,” řekl kněz pomalu, „je umělecké dílo jako každé jiné. Netvařte se překvapeně. Zločiny nejsou nikterak jediná umělecká díla, která pocházejí z dílny dublový. Ale každé umělecké dílo, andělské nebo dábelské, má jedno poznávací znamení – totiž jeho podstata je prostá, i když je provedení sebesložitější. Tak například v *Hamletovi* grotesknost hrobníka, květy šílené dívky, fantaskní zdobnost Osricova, bledost zjevení a škleb lebky jsou samé ozdůbky spletené do věnce kolem jediné prosté tragické postavy muže v černém. Ostatně tohle taky,” řekl a s úsměvem zvolna vstal, „tohle taky je prostá tragédie muže v černém. Ano,” dodal vida, že plukovník vzhlédl poněkud udiveně, „celý tenhle příběh se točí kolem černého šatu. Stejně jako v *Hamletovi* i tady máme rokokové ornamenty – řekněme vás. Máme tu toho mrtvého číšníka, který byl tam, kde být nemohl. Pak je tu neviditelná ruka, která z vaší tabule smetla veškeré stříbro a rozplynula se vniveč. Jenže každý chytrý zločin je nakonec založen na jednom docela prostém faktu – faktu, který sám o sobě není vůbec záhadný. Záhadnost je jenom závoj, kterým se halí, aby od sebe odvedl pozornost. Celá tato rozsáhlá, rafinovaná a (při normálním průběhu) velmi výnosná krádež byla zbudována na tom prostém faktu, že gentleman i číšník nosí frak. Ostatek byla komedie, a musím říci, že komedie mistrovská.”

Jenže,” řekl plukovník, vstal a mračil se na své boty, „já tomu pořád ještě nerozumím.”

„Plukovníku,” řekl otec Brown, „řeknu vám něco: tenhle archanděl drzosti, který vám ukradl vidličky, prošel dvacetkrát touhle chodbou v záři všech lamp a všem na očích. Ani ho nenapadlo skrývat se v šerých koutech, kde by mohl vzbudit podezření. Ustavičně se pohyboval v osvětlených chodbách a všude, kam přišel, budil dojem,

že je tam právem. Neptejte se mě, jak vypadal, sám jste ho dnes večer viděl šestkrát nebo sedmkrát. Čekal jste s ostatním panstvem tamhle na konci chodby v salonku před terasou. Kdykoliv přišel mezi vás, přihnal se bleskovým stylem číšníka, s hlavou sehnutou, pleskajícím ubrouskem a poletujícíma nohama. Vystřelil na terasu, přihladil ubrus a hnal se zpátky do přípravný a na stanoviště číšníků. Ve chvíli, kdy se dostal na oči přijímacího úředníka a číšníků, stal se z něho každým coulem těla, každým bezděčným gestem jiný člověk. Procházel se mezi služebnictvem s roztržitou povýšeností, na kterou je u pánů zvyklé. Nebyla to pro ně žádná novinka, to se občas stává, že se některý švihák z večírku utrhne a prošmejdí celý dům jako zvíře v kleci. Každý ví, že si smetánka na ničem nezakládá tolik jako na zvyku chodit, kam se jim zlíbí. Když už měl dost toho měřit sem tam některou chodbu, otočil se velebně na patě a kráčel zpět kolem přijímací kanceláře. Ve stínu výklenku hned za ní se proměnil jako kouzlem a spěchal znovu mezi Dvanáct rybářů jako horlivý služebník. Proč by se měli hosté dívat na náhodného číšníka? Proč by měli číšníci podezírat prvotřídního pána na zdravotní procházce? Jednou nebo dvakrát sehrál krkolomné kousky. V majitelově soukromém apartmá řekl, že má žízeň, a požádal žoviálně o sklenku sodovky. Prohlásil bodře, že si ji sám odnese, a taky to udělal. Pronesl ji rychle a korektně vaším zástupem: číšník plnící jasný příkaz. Samozřejmě ta komedie nemohla vydržet dlouho, ale potřebovala vydržet jenom do konce rybího chodu.

Nejhorší chvíli zažil, když se číšníci postavili do řady, ale i tehdy se dokázal opřít o zed hned za rohem, takže na tu rozhodující chvíli ho číšníci považovali za pána a páni za číšníka. Ostatní šlo jako po másle. Kdykoli ho některý číšník zastihl mimo stůl, zastihl blazeovaného aristokrata. Potřeboval pouze přijít o dvě minuty dřív, než šla ryba ze stolu, proměnit se v hbitého číšníka a sklidit stůl sám.

Odložil talíře na první misník, nacpal si stříbro do náprsní kapsy, až se celá vydula, a prchal jako zajíc (slyšel jsem ho) do šatny. Tady potřeboval jenom stát se znovu bohatcem – bohatcem náhle odvolaným z obchodních důvodů. Potřeboval jen podat svůj lístek šatnáři a odejít stejně elegantně, jako přišel. Jenomže... jenomže náhodou jsem byl šatnářem já.”

„Co jste s ním udělal?” zvolal plukovník s nezvyklou živostí...O) vám řekl?”

„Promiňte,” řekl kněz neoblomně...tady příběh končí.”

„A to zajímavé začíná.” zamumlal Pound...Ten jeho trik jsem myslím pochopil. Škoda že ten váš mi zůstal záhadou.”

„Už musím jít,” řekl otec Brown.

Šli spolu chodbou k vstupní hale, kde uviděli svěží pihovatou tvář vévody z Chesteru, který se k nim hrnul jako velká voda.

„Pospěšte si, Pounce,” řekl bez dechu. „Už jsem vás hledal všude. Večeře se zase báječně rozjela a starý Audley musí pronést řeč na počest zachráněných vidliček. Víte, chceme zavést nějaký nový zvyk na památku téhle události. Co byste nám radil vy? Vždyť vy jste vlastně ten poklad dostal zpátky.”

Já,” řekl plukovník a změřil si ho s jakýmsi sardonickým souhlasem, „já bych radil, abychom napříště nosili zelené fraky místo černých. Člověk nikdy neví, jaké zmatky mohou nastat z toho, když si ho spletou s číšníkem.”

„Nesmysl!” řekl mladík, „gentleman nikdy nevypadá jako číšník.”

„A číšník jako gentleman, předpokládám,” řekl plukovník Pound s týmž pohrdlivým smíchem ve tváři. „Důstojný pane, váš přítel musil být náramně šikovný, když uměl tak dobře dělat gentlemana.”

Otec Brown si upnul svůj obyčejný svrchník až ke krku, neboť noc byla bouřlivá, a vzal si ze stojánku svůj obyčejný deštník.

„Ano,” řekl, „být gentlemanem dá jistě dřinu, ale víte, někdy si myslím, že být číšníkem je snad skoro stejně pracné.”

Řekl: „Dobrou noc!” a rozevřel těžké dveře tohoto paláce rozkoší. Zlatá brána za ním zapadla a on rázně vykročil do vlhkých černých ulic a rozhlížel se po stanici autobusu.

Profesor Openshaw hlučně vyletěl pokaždé, když někdo řekl, že je spiritista nebo stoupenec spiritismu. Tím však se jeho výbušnost ještě nevyčerpala, neboť zrovna tak vyletěl, když mu někdo řekl, že je odpůrce spiritismu. Zakládal si na tom, že zasvětil celý život zkoumání parapsychických jevů, zrovna tak jako na tom, že nikdy ani mrknutím neprozradil, jestli si myslí, že jsou opravdu parapsychické nebo pouze jevy. Nic mu nedělalo větší potěšení než sedět v kroužku oddaných spiritistu a ničit je líčením, jak prohlédl médium za médiem a objevil podvod za podvodem: profesor Openshaw totiž osvědčoval velké detektivní nadání a bystrozrak, kdykoli nějaká osoba upoutala jeho pozornost, a médium, jakožto osoba krajně podezřelá, poutalo jeho pozornost vždycky. Vyprávělo se, že prý jednou odhalil prohnaného spiritistického šejdíře v trojím různém zakuklení: v převleku za ženu, za bělovousého kmeta a za sytě čokoládového bráhmána. Jeho přednášky vyváděly pravověrné duchaře poněkud z míry, což ostatně bylo jejich cílem. Ale mohli proti nim těžko něco namítat, poněvadž žádný spiritista nepopírá, že některá média švindlují; jenže profesorovy

^výmluvné výklady jako by záměrně budily podezření, že média jsou vůbec švindl.

Leč běda bláhovému a prostomyslnému materialistovi (a jako celek jsou materialisté značně bláhoví a

prostomyslní), který by chtěl využít jeho výkladů na podporu svého tvrzení, že přízraky jsou proti přírodním zákonům nebo že tyhle věci jsou jenom babské pověry nebo že to všechno jsou pitomosti, popřípadě kecy. Takového troufalce by profesor, obrátiv naráz své vědecké baterie, smetl s povrchu zemského kanonádou nepochybných případů a nevysvětlitelných úkazů, o nichž nebohý racionalista v životě neslyšel: podal mu data a detaily, objasnil mu všechna navržená přirozená vysvětlení i proč bylo od nich upuštěno, objasnil mu kdeco až na to, zdali on sám John Oliver Openshaw na duchy věří či nevěří, a žádný materialista ani spiritista se nikdy nemohl chlubit, že to vypátral.

Profesor Openshaw, hubený muž s bledou lví hřívou a uhrančivýma modrýma očima, se zastavil na pár slov se svým přítelem otcem Brownem na schodech před hotelem, kde oba ráno posnídali a v noci přespali. Profesor se vrátil z jednoho ze svých velkých pokusů dost pozdě a ve stavu obecného znechucení a ještě teď v něm dozníval zápas, který jako obvykle podstoupil sám proti oběma stranám.

„Na vás se nezlobím,” řekl se smíchem. „Vy byste tomu nevěřil, ani kdyby to byla pravda. Ale všichni tihle lidé se mě ustavičně vyptávají, co chci dokázat. Ne a ne pochopit, že jsem vědec. Vědec se nepokouší nic dokazovat. Pokouší se najít něco, co se nedá vyvrátit.”

„Ale zatím jste ještě nic nenašel,” řekl otec Brown.

„No mám pár taktíku, které nejsou tak negativní, jak si lidé většinou myslí,” odpověděl profesor po chvíli zamračeného mlčení, „ale stejně si začínám myslet, že pokud se dá něco najít, hledají to lidi špatným směrem. Tohle všechno je příliš jařma řeční. Jen lidem vytírají zrak s těmi svými hlasy, zářící ektoplazmou a trumpetami a tak dál: všechno podle vzoru starých rytíren a plesnivých historických románů o rodinném strašidle. Kdyby se místo k historickým románům obrátili k historii, snad by

nakonec přece jen na něco přišli. Ale na zjevení určitě ne.”

„Koneckonců.” řekl otec Brown. „každý přízrak je jenom zjevení. Jak vás znám. řekl byste, že je spíš plodem vyjevení než zjevení.”

Profesorův pohled vyznačující se obvykle ušlechtilou nepřítomností náhle zjasněl a zaostřil se, jako by měl před sebou podezřelé médium. Jako by si najednou do oka zašrouboval mohutnou lupu. Ne že by snad považoval kněze za pochybné individuum, jeho pozornost zburcovala přítelova poznámka, neboť se těsně pojila k jeho vlastním úvahám.

„Zdání!” zamumlal, „hrome, to je divné, že jste řekl zrovna tohle. Čím víc do toho pronikám, tím víc si myslím, že chyba je v tom, že se lidé zajímají jenom o zjevení. Kdyby se trochu víc zaobírali tím, co se nezdá, co se nejeví, neobjevuje, nýbrž naopak ztrácí, mizí...”

„Ano,” řekl otec Brown, „pravé pověsti o vlách vlastně ani tolik nebájí o zjevování věhlasných vil, o tom, jak někdo při měsíčku vyvolal Titanii nebo přičaroval Oberona. Ale vzniklo nespočet pověstí o lidech, kteří zmizeli, protože je unesly lesní panny. Pustil jste se po stopách Kilmeny nebo Tomy Rýmaře?”

„Pustil jsem se po stopách obvyklejších lidí naší doby, o kterých jste četl v novinách,” odtušil Openshaw. „Jen klidně žasněte, ale tohle je teď můj koníček a jdu za tím už hezky dlouho. Upřímně řečeno, myslím si, že spousta nadpřirozených zjevení se dá vysvětlit. Ale co vysvětlit nedovedu, jsou zmizení, ledaže jsou nadpřirozená. Ti lidé, co o nich čtete v novinách: zmizí a už je nikdy nikdo nenajde – kdybyste znal podrobnosti jako já... A zrovna dnes ráno mi to potvrdil neobyčejný dopis od jednoho starého misionáře, docela úctyhodného staříka. Přijde za mnou dnes dopoledne do kanceláře. Snad bychom se mohli sejít na oběd nebo tak nějak a já vám povím, co jsem zjistil.”

„Díky, přijdu – ovšem,” řekl otec Brown skromně, „pokud mě do té doby neunesou lesní panny.”

S tím se rozloučili a Openshaw šel do malé kanceláře, kterou si pronajal hlavně jako redakci pro svůj malý časopis přinášející zprávy z oboru psychologie a parapsychologie, koncipované v tom nejsušším a nejobjektivnějším duchu. Měl jen jednoho zaměstnance, a ten seděl u stolu v první kanceláři a dával dohromady podklady a poznámky pro chystaný článek; profesor se u něho zastavil, aby se zeptal, zdali už přišel pan Pringle. Úředník zavrtěl hlavou jako stroj a jako stroj dál sčítal svoje údaje a profesor zamířil do vnitřní kanceláře, kde měl pracovnu. „Mimochodem, Berridgi,” dodal a ani se neotočil, „až pan Pringle přijde, pošlete ho rovnou za mnou. Nedejte se rušit z práce. Byl bych rád, kdybyste tenhle přehled do večera pokud možno dokončil. Můžete mi ho ráno nechat na stole, kdybych se zpozdil.”

Při vstupu do své osobní kanceláře ještě stále hloubal o problému, který mu jméno Pringle v mysli rozvířilo nebo spíš potvrdilo a zpečetilo. I ten nejdokonalejší agnostik je částečně lidský. A tak je možné, že profesor přikládal misionářovu dopisu mimoděk větší váhu, protože sliboval podporu jeho vlastní a dosud jen zkusmé hypotéze. Usedl do mohutného a pohodlného křesla proti rytině Montaignově a znovu si přečetl krátký dopis, v němž ho rev. Luke Pringle žádal o schůzku na toto dopoledne. Nikdo neuměl lépe než profesor Openshaw rozpoznat dopis podvodníka: nahuštěné podrobnosti, pavouci rukopis, zbytečná délka a opakování. V tomto případě nenašel nic takového: dopis obsahoval stručné, věcné, strojem psané sdělení, že pisatel se setkal s několika zajímavými případy zmizení, které podle jeho názoru spadají do kompetence profesora jakožto badatele v oblasti parapsychických problémů. Na profesora udělal dopis dobrý dojem a tento dojem se nezhoršil, vzdor

lehkému překvapenímu trhnutí, když vzhlédl a spatřil, že rev. Luke Pringle už stojí v místnosti.

„Váš úředník mi řekl, že mám jít rovnou dovnitř,” řekl pan Pringle omluvně, ale přitom se široce a docela mile zacenil. Zacenění zakrývala zčásti houština rudošedých vousů a kníru, hotová džungle vousů, jakou si někdy běloši v džungli nechávají narůst. Ale v očích nad tupým nosem nebylo nic divokého nebo bizarního. Openshaw podrobil návštěvníka okamžitě kritické prohlídce pod ostrým reflektorem či lupou své skepse jako tolik jiných mužů, když chtěl poznat, jsou-li šejdři nebo šílenci. Ale tentokrát měl dost nezvyklý pocit důvěryhodnosti. Ty divoké vousy sice mohly patřit nějakému podvodníkovi, ale oči naprosto odporovaly bradě: bylo v nich plno docela přímého a přátelského smíchu, jaký nikdy nenajdete v tvářích těch, kdo klamou nebo blázní doopravdy. Od muže s takovýma očima by se spíš dalo čekat, že bude sosák, bodrý skeptik, chlápek hlučně vykřikující své mělké, leč upřímné pohrdání duchy a strašidly: žádný profesionální podvodník si rozhodně nemohl dovolit vypadat tak lehkomyšlně. Muž byl upjatý až ke krku do ošumělé staré peleríny a jenom široký měkký klobouk naznačoval jeho duchovní stav; ale misionáři z divočiny nedbají vždycky na to, aby se strojili po kněžsku.

Jistě si myslíte, že na vás zase někdo si je boudu, pane profesore,” řekl pan Pringle s jakýmsi neosobním potěšením, „a snad mi prominete, že mě váš výraz, zcela přirozeně nedůvěřivý, rozesmál. Musím však svůj příběh sdělit znalci, poněvadž je pravdivý. A žerty stranou, je to příběh stejně tragický jako pravdivý. Krátce a dobře byl jsem misionářem v Na-Na, jedné osadě v západní Africe, v hloubi pralesa, kde takřka jediný další běloch byl velitel okrsku kapitán Wales, a on a já jsme se hodně sblížili. Ne že by byl měl pro misie nějakou slabost; na jisté věci byl dost natvrdlý, abych tak řekl. Takový ten tvrdohlavý,

tvrdšíjny praktik, který cítí potřebu myslet jen málokdy, a věřit už teprve nikdy. To činí celou tu záležitost ještě podivnější. Jednoho dne se Wales vrátil po krátké nepřítomnosti do svého stanu v pralese a povídal mi, že zažil něco náramně divného a že neví co počít. V ruce držel vetchou knihu v kožené vazbě a položil ji na stůl vedle svého revolveru a starého arabského meče, který s sebou vozil, patrně jako vzácnost. Řekl, že ta kniha patřila jednomu muži na člunu, kterým právě přijel. Ten muž se prý zapřísahal, že knihu nesmí nikdo otevřít ani se do ní podívat, jinak ho odnese dábel nebo zmizí nebo tak něco. Wales samozřejmě prohlásil, že to je nesmysl, a tak se dostali do sebe. Načež cizinec chtěl dokázat, že není sketa ani pověřivá bába, otevřel knihu a podíval se do ní: a hned ji pustil, vykročil k boku lodi...”

. „Okamžik.” řekl profesor, který si udělal jednu dvě poznámky. „Než budete pokračovat. Řekl ten muž Walesovi, kde k té knize přišel nebo komu původně náležela?”

„Ano,” odtušil Pringle, teď úplně vážně. „Řekl prý, že ji veze zpátky dr. Hankeymu, orientálnímu cestovateli, který dlí právě v Anglii. Hankey je údajně původní majitel a on ho také prý varoval před jejími neobyčejnými vlastnostmi. Víte, Hankey leccos dovede a je tak trochu mrzout a cynik, čímž je to všechno ještě divnější. Zato konec Walesovy historie je docela prostý. Totiž ten muž, který se podíval do knihy, vykročil rovnou přes hrazení lodi a víckrát ho nikdo neviděl.”

„Vy tomu věříte?” zeptal se Openshaw po chvíli ticha.

„Věřím,” odpověděl Pringle. „Věřím tomu ze dvou důvodů. Předně Wales byl člověk úplně bez fantazie, a přece dodal jednu maličkost, kterou by mohl dodat jenom muž s fantazií. Řekl, že muž vykročil rovnou přes pažení za klidného tichého dne, ale žádné žbluňnutí se neozvalo.”

Profesor hleděl několik vteřin mlčky na své poznámky a pak řekl: „A ten druhý důvod, proč tomu věříte?”

„Ten druhý důvod,” odpověděl rev. Luke Pringle, „je to, co jsem viděl na vlastní oči.”

Znovu nastalo ticho, potom misionář pokračoval tímž věcným způsobem. Ať už měl za lubem cokoli, rozhodně za tím šel bez té horlivosti, s kterou se podvodník a často i věřící snaží přesvědčit druhé.

„Řekl jsem vám, že Wales položil knihu na stůl vedle meče. Do stanu vedl jen jeden vchod; v něm jsem stál já a vyhlížel jsem do pralesa, zády k svému společníku. Stál u stolu a bručel a hučel na celý ten nesmysl. Prohlašoval, že je to šaškárna, bát se ve dvacátém století otevřít nějakou knihu, ptal se, co mu k čertu brání, aby ji otevřel sám. Tu se ve mně hnula nějaká předtucha a povídám, aby to radši nedělal, že bude líp, když tu knihu vrátí dr. Hankeymu. ‚Co by mi to mohlo udělat?’ řekl neklidně. ‚Co to už udělalo?’ odpověděl jsem paličatě. ‚Copak se stalo vašemu příteli na lodi?’ Neodpověděl, ostatně ani sám jsem nevěděl, co by na to mohl odpovědět, ale z pouhé ješitnosti jsem chtěl využít své logické převahy. ‚Když jsme u toho,’ povídám, ‚jak si vlastně vysvětlujete ty události na lodi?’ Zase neodpověděl, otočím se a vidím, že za mnou nikdo není.

Stan byl prázdný. Kniha ležela na stole, ale hřbetem vzhůru, jako by ji někdo převrátil. Meč ležel na zemi na druhém konci stanu a v plátěné stěně zela dlouhá trhlina, jako by si tudy někdo prosekal mečem cestu. Díra ve stanu na mě zívala, ale za ní bylo vidět jen temné jiskření pralesa. A když jsem prošel stanem a zadíval se proseknutým plátnem ven, nemohl jsem zjistit bezpečně, leda na pár kroků, jestli je změt' vysokých stromů a mlází někde zohýbaná nebo pošlapaná. Od toho dne jsem kapitána Walese neviděl a nic o něm neslyšel.

Zabalil jsem knihu do papíru a dával přitom dobrý pozor, abych se do ní nepodíval. Přivezl jsem ji zpátky do

Anglie a nejdřív jsem ji chtěl vrátit dr. Hankeymu. Potom jsem si přečetl ve vašem listě několik zpráv, z kterých jsem vyrozuměl, že tyto věci lze nějak vysvětlit. Rozhodl jsem se proto, že se napřed zastavím u vás a všechno vám vyložím; už proto, že máte pověst člověka nestranného a nepředpojatého.”

Profesor Openshaw položil pero a pevně se zadíval na muže na druhé straně stolu: soustředil do toho jediného pohledu celou svou dlouhou zkušenost s mnoha typy nejrozmanitějších podvodníků včetně několika typů výstředních a výjimečných poctivců. Normálně by byl začal zdravým předpokladem, že celá ta historie je hromada lží. Vcelku se ostatně přikláněl k názoru, že to hromada lží je. A přece se mu pořád nedařilo srovnat si toho muže a jeho historku: a kdyby jen proto, že mu nešel do páru tenhle druh lháře s tímhle druhem lži. Ten muž se nesnažil vypadat poctivě na povrchu, jak se o to snaží většina šejdířů a šarlatánů. Budil dojem, že je to jaksi právě naopak: že je to člověk poctivý vzdor čemusi jinému, co bylo pouze na povrchu. Profesora napadlo, že je to snad hodný člověk, oběť jediné neškodné bludné představy, ale ani tady příznaky nesouhlasily. Konstatoval dokonce u něho jakousi mužnou lhostejnost, jako by návštěvníkovi příliš na jeho bludu nezáleželo, pokud to ovšem blud byl.

„Pane Pringle,” vybafl ostře jako prokurátor na svědka, „kde máte tu svoji knihu teď?”

Vousatá tvář, která při vyprávění zvažněla, se znovu roztáhla úsměvem.

„Nechal jsem ji venku,” řekl pan Pringle. „Myslím v první kanceláři. Snad to bylo ode mne neprozřetelně, ale vybral jsem si ze dvou zel to menší.”

„Jak to myslíte?” zeptal se profesor. „Proč jste tu knihu nepřinesl rovnou sem?”

„Protože,” odpověděl misionář, „jsem věděl, že byste ji otevřel hned, jak byste ji uviděl – dřív než byste mě

vyslechl. Myslil jsem si, že až mě vyslechnete, nebudete možná s otvíráním už tak pospíchat.”

Odmlčel se a potom dodal: „Nikdo tam nebyl, jenom váš úředník, a ten vypadal jako solidní tahoun s klapkami na očích. Byl docela zabraný do nějakého počítání.”

Openshaw se nestrojeně rozesmál. „Och Babbage. zvolal, „ujišťuji vás. že u něho jsou vaše kouzelné folianty zcela bezpečné. Jmenuje se Berridge, ale já mu často říkám Babbage, poněvadž se tak dokonale podobá počítacímu stroji značky Babbage. Od žádné jiné lidské bytosti, pokud ten robot vůbec lidská bytost je, se nedá míň čekat, že by otevřela cizí balíček. No tak si pro tu knihu dojdeme, ačkoliv – ujišťuji vás – si ještě vážně rozmyslím, co s ní uděláme. Upřímně řečeno,” a znovu si muže změřil...nejsem si tak docela jist, zdali se do ní nemáme podívat hned tady, než ji pošleme tomu dr. Hankeymu.”

Vyšli oba společně ze zadní do přední kanceláře a sotva překročili práh, pan Pringle vykřikl a hnál se k úředníkovu stolu. Stůl tam byl, ale úředník nikoliv. Na stole ležela vedle roztrženého papírového obalu vybledlá stará kožená kniha: byla zavřená, ale jako by ji právě někdo sklapl. Úředníkův stůl stál proti širokému oknu, které vedlo na ulici. A do skla v tom okně byla vyražena obrovská zubatá díra, jako by tudy někdo vystřelil clo prostoru lidské tělo. Jiná stopa tu po panu Berridgeovi nebyla.

Oba zbylí muži stáli bez hnutí jako sochy a pak se jako první probral k životu profesor. Vypadal snad ještě solidněji než kdy dřív, když se pomalu otočil a podal misionáři ruku.

„Pane Pringle,” řekl, „omlouvám se vám. Omlouvám se vám za své myšlenky. I když to byly myšlenky jen letmé. Ale před takovým faktem nesmí uhnout nikdo, kdo si chce říkat vědec.”

„Snad,” řekl pan Pringle nejisté, „bychom se měli po něm poptat. Což abyste zavolal k němu do bytu a zjistil, jestli nešel domů?”

„Nevím, jestli má telefon,” odpověděl Openshaw poněkud nepřítomně, „bydlí tuším někde směrem k Hampsteadu. Jistě se spíš někdo zeptá tady, pokud ho budou přátelé nebo rodina pohřešovat.”

„Mohli bychom sestavit popis pro policii.” zeptal se druhý, „kdyby ho chtěla?”

„Policie!” řekl profesor, vytržený ze svého rozjímání. „Popis... No. bojím se, že vypadal hrozně obyčejně, až na ty brejle. Takový ten hladce vyholený mládenec. Ale policie... poslyšte, co budeme s touhle bláznivou záležitostí dělat?”

„Já vím, co udělám,” řekl řev. Luke Pringle pevně, „seberu se a odnesu tuhle knihu rovnou cestou jejímu pravoplatnému majiteli dr. Hankeymu a zeptám se ho, co to k čertu všechno znamená. Bydlí dost blízko odtud. Hned se vrátím a povím vám, co říká.”

„Tak dobře,” řekl profesor a dost zmoženě si sedl; snad se mu pro tu chvíli ulevilo, že je zbaven odpovědnosti. Ale dlouho potom, co rázné a zvukné kroky malého misionáře dozněly na ulici, seděl profesor ještě stále ve stejné poloze a zíral do prázdna jako v transu.

Seděl dosud na téže židli a takřka v téže pozici, když se na chodbě venku ozvaly tytéž rázné kročeje a misionář vstoupil, tentokrát, jak se profesor ujistil jediným pohledem, s prázdnýma rukama.

„Dr. Hankey.” řekl Pringle vážně, „si přeje knihu na hodinu podržet; zatím si všechno rozváží. Potom ho máme oba navštívit a on nám poví své rozhodnutí. Velmi mně kladl na srdce, pane profesore, abyste na tu druhou návštěvu přišel i vy.”

Openshaw dál mlčky zíral, potom řekl prudce: „Kdo je to k d'asu ten dr. Hankey?”

„Zní to tak, jako byste si myslil, že je to d'as sám,” řekl Pringle s úsměvem, „mám takový dojem, že na tuhle myšlenku přišlo už hezkých pár lidí. Svého času měl dr. Hankey dost dobrou pověst právě ve vašem oboru, jenže ji získal většinou v Indii, kde studoval místní magii a tak dále. Proto tady asi není příliš známý. Je to žlutý, vyzálv lý chlápek s chromou nohou a popudlivou letorou. Ale tecf si podle všeho zařídil tady v sousedství docela normální počestnou praxi a nevím o něm nic vysloveně podezřelého – pokud není podezřelý už to, že je to jediná osoba, která o téhle bláznivé aféře vůbec může něco vědět.”

Profesor Openshaw těžce vstal, šel k telefonu a zavolal otci Brownovi, že se místo na oběd sejdou k večeři, aby měl volno k výpravě za angloindickým doktorem. Potom opět usedl, zapálil si doutník a znovu se pohroužil do svých nevyzpytatelných myšlenek.

Otec Brown se odebral před večeří do smluvené restaurace a hodnou chvíli přešlapoval v hale plné zrcadel a palem v kořenáčích. Věděl, kam Openshaw odpoledne šel, a když se kolem skel a zelených rostlin začal zavírat temný a bouřlivý večer, domyslí se, že schůzku něco nečekaně a nepatříčně protáhlo. Chvíli už dokonce pochyboval, že profesor vůbec přijde. A když pak přece přišel, bylo knězi hned jasné, že hádal správně. Neboť profesorovi divoce planul zrak, ba i vlas se divoce ježil: tak se vrátil z výpravy, kterou ve společnosti pana Pringla podnikl na severní konec Londýna, kde předměstí, dosud vroubená vřesovisky a zbytky luk, vypadala v bouřkou hrozícím západu slunce ještě ponuřeji než jindy. Přesto prý našli snadno dům, který hledali; stál sice trochu opodál, ale na doslech od ostatních domů. Pečlivě si ověřili příslušný nápis vyrytý do mosazné tabulky: MUDr. J. I. Hankey, člen Královské lékařské společnosti. Ale MUDr. J. I. Hankeyho, člena Královské lékařské

společnosti. nenašli. Našli jen to, nač je v podvědomí zlověstná předtucha už připravila: obyčejný obývací pokoj s tím prokletým foliantem pohozeným na stole, jako by ho právě někdo četl, dokořán otevřené zadní dveře a stopy kroku na zahradní pěšince vedoucí do stráně tak příkré, že se zdálo vyloučeno, aby po ní chromý člověk mohl běžet bez obtíží. Ale ten, kdo tudy běžel, chromý byl: neboť na těch několika šlápotách se dala rozeznat nepravidelná, znetvořená stopa nějaké ortopedické boty, pak přišly dvě takové stopy za sebou (jako by si ten tvor poskočil) a pak už nic. Nic víc jim dr. J. I. Hankey neprozradil, leda to, že se rozhodl. Přečetl si kletbu a ortel ho neminul.

Když ti dva vešli do haly mezi palmy, odložil Pringle knihu prudce na stoleček, jako by ho pálila v rukou. Kněz na ni zvědavě mrkl: na titulní stránce bylo jen dvojverší napsané neumělými písmeny:

*Kdo v tu knihu pohlédl,
kletbě ihned podlehl.*

pod ním, jak zjistil později, podobné varování v řečlině, latině a francouzštině. Ostatní se odvrátili v přirozené touze posilnit se po vši té únavě a zmatku alkoholem, a Openshaw zavolal na číšníka, aby přinesl podnos s koktejly.

„Doufám, že s námi povečeříte,” řekl profesor misionáři. Ale pan Pringle jen přátelsky zavrtěl hlavou.

„Promiňte.” řekl. „půjdu a budu se někde s tou knihou a s tou záhadou mořit sám. Nepůjčil byste mi na hodinku svou kancelář?”

„Řekl bych... bohužel je zavřená,” řekl Openshaw trochu překvapeně.

„Zapomněl jste na díru v okně,” rev. Luke Pringle mu věnoval nejširší ze svých širokých zacenění a zmizel v temnotě noci.

„Trochu potrhlý ten chlap přece jenom je,” řekl profesor a zamračil se.

Ke svému překvapení našel otce Browna v rozhovoru s číšníkem, který přinesl koktejly, a to o věcech zcela soukromého rázu, neboť se mluvilo o nějakém dítěti, které už je mimo nebezpečí. Zmínil se o tom trochu překvapeně: podivil se, jak to, že kněz toho člověka zná. Ale Brown jenom řekl: „Večeřívám tu každé dva tři měsíce a občas si spolu povídáme.”

Profesor, který tu jídal asi pětkrát do týdne, si uvědomil, že ho nikdy nenapadlo, aby s tím mužem promluvil. Ale jeho myšlenky přerušilo pronikavé zvonění a výzva, aby šel k telefonu. Hlas na druhém konci drátu prohlásil, že je Pringle, byl to hlas poněkud zastřený, ale nebylo divu při všech těch houštinách vousů a knírů. Ale jeho totožnost nejlíp potvrdila zpráva sama.

„Pane profesore,” řekl hlas. „Už to dál nevydržím. Podívám se sám. Mluvím z vaší kanceláře a kniha leží přede mnou. Kdyby se mi něco stalo, loučím se s vámi. Ne... marně byste mi bránil. Stejně byste nepřišel včas. Právě otvírám knihu. Já...”

Openshawovi se zdálo, že slyší něco jako zatetelení nebo zaprašťení či spíš skoro bezhlesé třesnutí. Potom znovu a znovu volal Pringlovo jméno, ale nic víc už neslyšel. Zavěsil sluchátko a zahalen opět do hrdého klidu filozofa, který se dost podobal klidu zoufalce, vrátil se ke stolu a tiše usedl na své místo. Potom knězi tu hrůznou záhadu vyprávěl do všech podrobností stejně chladnokrevně, jako kdyby mu popisoval nezdar nějakého pošetilého triku na spiritistické seanci.

„Až dosud se tímhle nesmyslným způsobem ztratilo pět lidí,” řekl. „Nad každým z těch případů zůstává mozek stát, a přece nejvíc mi leží v hlavě můj tajemník. Berridge byl přece ten nejpokojnější tvor pod sluncem, u něho bych to nikdy nečekal.”

„Máte pravdu,” odpověděl otec Brown. Já bych to taky od Berridge nikdy nečekal. Byl přece tak strašně svědomitý. Vždycky úzkostlivě dbal o to, aby do své práce v kanceláři nezapletl žádnou ze svých legrací. Málokdo vůbec tušil, jaký je v soukromí šprýmař a...”

„Berridge!” vykřikl profesor. „Co to proboha povídáte? Vy jste ho znal?”

„Jen tak od vidění,” řekl otec Brown nedbale, „jako prve toho číšníka. Často jsem na vás musel v kanceláři čekat, než jste se vrátil, a to se rozumí, že jsem se zatím bavil s chudákem Berridgem. Byl to svého druhu originál. Pamatuju se, že jednou říkal, že by rád sbíral bezcenné věci místo těch hloupostí, které sběratelé shromažďují, protože si myslí, že jsou cenné. Znáte tu starou anekdotu o ženě, která sbírala staré harampádí?”

„Bojím se, že nechápu, o čem mluvíte,” řekl Openshaw. „Ale i kdyby můj tajemník byl sebevětší výstředník (ačkoliv jsem ještě nepotkal člověka, na kterého by se podle mě to slovo míň hodilo), pořád by to nevysvětlovalo, proč zmizel, a už vůbec by to nevysvětlovalo ty druhé.”

Jaké druhé?” zeptal se kněz.

Profesor na něho vytřeštil oči a pravil pomalu, jako by mluvil k dítěti.

„Drahý otče, zmizelo pět lidí.”

„Drahý profesore, nezmizel vůbec nikdo.”

Otec Brown upíral na svého hostitele pohled stejně pevný a hovořil stejně zřetelně. Ale profesor ho přesto požádal, aby svá slova opakoval, otec Brown mu je tedy přeslabikoval znovu. „Říkám, že nezmizel vůbec nikdo.

Po chvíli ticha dodal: „Myslím, že ze všeho nejtěžší je přesvědčit někoho, že $0 + 0 + 0 = 0$. Lidi uvěří nejnemožnějším věcem, jen když se vyskytnou v sérii. Proto taky Macbeth uvěřil předpovědi tří čarodějnic, ačkoliv tu první věštbu znal a ta poslední závisela na tom,

co udělá sám. Ale ve vašem případě je největší slabina uprostřed.”

Jak to myslíte?”

„Neviděl jste nikoho zmizet. Neviděl jste zmizet muže z lodi. Neviděl jste zmizet muže ze stanu. Všechno stojí a padá se slovy pana Pringla, která teď nebudu rozbírat. Ale jistě uznáte tohle: nikdy byste jeho slovům nepřikládal víru, kdyby vám je nepotvrdilo zmizení vašeho tajemníka. Zrovna jako by Macbeth nikdy neuvěřil, že bude králem, kdyby se mu nebyla potvrdila předpověď, že sestane Cawdorem.”

„Snad máte pravdu,” řekl profesor a pomalu kývl. Jenže po tomhle důkazu jsem věděl, že mluví pravdu. Říkáte, že jsem sám nic neviděl. Ale já jsem viděl: viděl jsem zmizet svého vlastního tajemníka. Berridge přece zmizel.”

„Berridge nezmizel,” řekl otec Brown. „Naopak.” „Co k čertu myslíte tím naopak?” „Myslím tím, že nikdy nezmizel,” řekl otec Brown. „Objevil se.”

Openshaw zíral přes stůl na svého přítele, ale jeho oči už změnily výraz, jak se stávalo, když ho zaujalo nové řešení nějakého problému. Kněz pokračoval.

„Objevil se ve vaší pracovně maskován huňatým zrzavým vousem a zahalen do řasnaté pláštěnky a ohlásil se vám jako reverend Luke Pringle. A vy jste nikdy nevěnoval svému tajemníku tolik pozornosti, abyste ho poznal pod tím docela primitivním převlekem.”

„Ale přece,” začal profesor.

„Dovedl jste sestavit jeho popis pro policii?” zeptal se otec Brown. „Ovšemže ne. Věděl jste pravděpodobně, že je hladce oholený a nosí tmavé brýle. Stačilo mu sundat ty brýle a byl přestrojen líp, než kdyby na sebe vzal nevímco. Nikdy vás nezajímaly jeho oči a jeho duše jakbysmet. Jsou to veselé, smíškovské oči. Nachystal tu bláznivou knihu a všechny rekvizity, potom klidně rozbil okno, vzal si vousy a pláštěnku a vešel k vám do

pracovny. Věděl dobře, že jste se na něho v životě nepodíval.”

„Proč by mi prováděl takový idiotský kousek?” zeptal se Openshaw.

„Přece protože jste se na něho v životě nepodíval,” řekl otec Brown a jeho ruka se lehce zaťala a pozdvihla, jako by měl proti svému zvyku chuť bouchnout do stolu. „Říkal jste mu Počítačka, poněvadž pro vás nebyl nic jiného než stroj. Nikdy jste nepřišel na to, nač přišel po pěti minutách hovoru cizí člověk, který se náhodou zatoulal do vaší kanceláře: že je to originál, že je samý šprým, že má svérázné názory na vás a vaše teorie a na vaši pověst znalce lidí. Nemůžete pochopit, jak ho to svrbělo dokázat vám, že neznáte ani vlastního tajemníka? Baví ho všelijaké nesmysly. Například to s tím sbíráním zbytečností. Znáte tu anekdotu o ženě, která koupila dvě nejzbytečnější věci na světě: dřevěnou nohu a mosaznou tabulku po starém doktorovi? Za pomoci těchto dvou předmětů stvořil váš důmyslný tajemník postavu znamenitého dr. Hankeyho stejně snadno jako přelud kapitána Walese. Umístil tabulku na svém domě...”

„Chcete říci, že ta vilka za Hampsteadem, kde jsme byli, patří Berridgeovi?” zeptal se Openshaw.

„A znal jste vy jeho domov – nebo aspoň jeho adresu?” opáčil kněz. „Poslyšte, nemyslete si, že hodlám nějak znevažovat vás nebo vaše dílo. Jste velký sluha pravdy a víte dobře, že to je něco, co bych nikdy nemohl znevažovat. Odhalil jste fúai lhářů, když jste na ně soustředil svou pozornost. Jenže dívat se jenom na lháře nestačí. Věnujte občas trochu pozornosti i pořádným lidem, jako je třeba tady ten číšník.”

„Kde je Berridge teď?” zeptal se profesor po dlouhém mlčení.

„Určitě,” řekl otec Brown, „bude zpátky v kanceláři. Abyste věděl, vrátil se tam přesně v tu chvíli, kdy rev.

Luke Pringle rozevřel ten zákazonosný foliant a rozplynul se vniveč.”

Rozhostilo se další dlouhé mlčení a pak se profesor Openshaw rozesmál smíchem velkého muže, který je dost veliký, aby mohl vypadat malý. Pak řekl stroze:

„Dobře mi tak. To je trest za to, že si nevšímám svých nejbližších pomocníků. Ale uznejte taky, že ten shluk událostí byl dost omračující. Copak vás ani na chvíli neovanula hrůza před tou zákazonosnou knihou?”

„Víte,” řekl otec Brown, „otevřel jsem ji hned, jak jsem ji viděl tam na stolku. Všechny stránky byly prázdné. Já na pověry nevěřím.”

Otec Brown neměl na dobrodružství náladu. Nedávno se rozstonal z přepracování, a sotva se trochu zotavil, vzal ho přítel Flambeau na zábavní cestu malou jachtou, která patřila siru Cecilu Fanshawovi, mladému cornwallskému statkáři a nadšenému vyznavači půvabů cornwallského pobřeží. Jenže Brown byl ještě hodně zesláblý; nadto trpěl mořskou nemocí, a třebaže nepatřil k těm, kdo při takové příležitosti reptají nebo úpí, jeho životní projevy se nepovznesly nad trpělivost a zdvořilost. Když druzí dva muži chválili rozervaný fialový západ slunce nebo rozervané sopečné útesy, souhlasil s nimi. Když Flambeau ukazoval na skálu, která vypadala jako drak, podíval se na ni a konstatoval, že opravdu vypadá jako drak. Když Fanshaw s větším nadšením upozornil na skalisko, které se podobalo Merlinovi, podíval se a přisvědčil. Když se Flambeau zeptal, zdali skalnaté ústí klikaté řeky nepřipomíná bránu do říše vil, přitakal. Registroval s touž lhostejnou pozorností věci nejbanálnější i nejdůležitější. Slyšel, že toto pobřeží znamená smrt pro nezkušené plavce, a slyšel také, že lodní kočka spí. Slyšel, že Fanshaw nemůže najít svou špičku na doutník, a slyšel také záhadný výrok kormidelníka: „Obě oči září, nic cestu nezmaří, jedno oko bliká, smrt jde pro poutníka.“ Slyšel, jak Flambeau říká Fanshawovi, že smyslem toho rčení zřejmě bude výstraha lodníkům, aby měli obě oči otevřené a byli ve střehu. A

slyšel Fanshawa, jak říká Flambeauovi, že to kupodivu znamená něco jiného: znamenalo to, že pokud vidí obě pobřežní světla, jedno blízko, druhé daleko, v řadě vedle sebe, jsou v správném rameni řeky, ale když se světla kryjí, pluje loď na útesy.

Slyšel, jak Fanshaw dodal, že zdejší kraj je na takové podivné pověsti a úsloví bohatý, že je to pravý domov romantiky: mladík dokonce tvrdil, že tato část Cornwallu má větší právo na vavříny alžbětinské námořní slávy než Devonshire. Podle něho žili kdysi mezi těmito zátokami a ostrůvky kapitáni, kteří strčili Drakea do kapsy. Slyšel, jak se Flambeau směje a ptá se, jestli snad nakonec ten slavný pokřik Vzhůru na západ! neznamenal prostě, že se všichni Devonshirci toužili odstěhovat do Cornwallu. Slyšel, jak Fanshaw podotýká, že na tom není nic k smíchu, že v Cornwallu stateční kapitáni nejen žili, nýbrž dosud žijí, například hned kousek odtud sídlí starý admirál, teď už na odpočinku, který na svých napínavých plavbách zažil tisíce nebezpečí a zamlada objevil poslední skupinu osmi tichomořských ostrovů, o níž byl doplněn atlas světa. Cecil Fanshaw vypadal přesně tak, jak se sluší na jinocha, schopného plát takovým nezralým, ale sympatickým nadšením: byl to velmi mladý, světlavý, ruměný hoch s dychtivým profilem, s chlapecky halasnou kuráží, ale skoro dívčí jemností pleti a povahy. Flambeauova široká ramena, černé obočí a mušketýrské vystupování tvořily ostrý protiklad.

Všechny tyto maličkosti Brown slyšel a viděl, ale slyšel je, jako unavený muž slyší melodii v dunění vlaku, nebo je viděl, jako vidí nemocný vzorek tapety na zdi svého pokoje. Zvraty nálad u rekonvalescentů jsou nevypočitatelné; ale skleslost otce Browna způsobila asi stejně z větší části moře, na které nebyl zvyklý. Sotva se totiž říční ústí zúžilo jako hrdlo láhve, voda se ztišila a vzduch se oteplil a začal vonět zemí, kněz hned ožil a začal si všimnout okolí zvědavě jako dítě. Dostali se do

těchto končin těsně po západu slunce, kdy voda a vzduch ještě vyzařují světlo, kdežto země a všechn její porost vypadají ve srovnání s nimi skoro černé. Ale ten večer měl v sobě něco výjimečného. Nastal jeden z těch vzácných stavů ovzduší, kdy se zdá, že někdo odtáhl zakouřené sklíčko mezi námi a přírodou: za takového dne se skví i temné barvy víc než jasné barvy ve dnech podmračnějších. Pošlapaná půda na březích řek a rašelinný povlak kaluží nevypadaly špinavě šedě, nýbrž jako planoucí hněd' a temné lesy šumící ve větru nevypadaly jako jindy matně modré pouhou dálkou nebo hloubkou, ale spíš jako větrem zmítané chuchvalce živě fialového květu. Tuto magickou čistotu a výraznost barev zvyšovalo ještě pro Brownovy pomalu okřívající smysly něco romantického a dokonce tajuplného i v samém utváření krajiny.

Řeka byla stále ještě dost široká a hluboká pro tak malou jachtu, jako byla jejich, ale zákruty krajiny působily dojmem, že se po obou stranách uzavírá. Lesy jako by podnikaly chvatné a nedokončené pokusy o přemostění: zdálo se, že člun pluje od romantiky údolí do romantiky kaňonu a dál až k vrcholné romantice tunelu. Ale až na tento vzhled věcí nacházel tu Brown málo potravy pro svou oživující fantazii; neviděl nikde ani človíčka až na několik cikánů, kteří putovali podél řeky s otýpkami chrastí a vrbových prutů nařezaných v lese; a ještě něco zahlédl: obrázek už dávno ne mimořádný, ale na tak odlehlém místě přece neobvyklý – kánoí, na které pádlovala černovlasá dívka. Pokud si otec Brown obou těchto setkání vůbec všiml, určitě na ně zapomněl v příštím zákrutu řeky, kde se zrakům cestovatelů ukázala podivná stavba.

Voda jako by se rozdělila a rozčísila, jak se do ní zasekl temný klín lesnatého ostrůvku tvaru ryby. Při rychlosti, jakou se pohybovali, se zdálo, že jim ostrůvek pluje vstříc jako loď, loď s velmi vysokou přídí nebo spíš

s velmi vysokým komínem. Neboť na nejzazším výběžku obráceném k nim se zdvíhala nezvyklá budova, nepodobná ničemu, nač si mohli vzpomenout nebo spojit s nějakým účelem. Nebyla zvlášť vysoká, ale byla příliš vysoká na svou šířku, aby se jí dalo říkat jinak než věž. Jenže byla zřejmě postavená celá ze dřeva, a to způsobem krajně nepravidelným a výstředním. Některé trámy a prkna byly z dobrého odleželého dubu, jiné byly sice taky dubové, ale ze syrového, čerstvě poraženého dřeva, jiné byly z bílého smrkového dřeva a další, a těch bylo nejvíc, ze stejného materiálu, jenže napuštěného načerno dehtem. Tyhle černé trámy byly vsazeny nakoso nebo křížem ve všech možných úhlech, a dávaly stavbě vzezření nadmíru záplatované a záhadné. Věž měla i jedno nebo dvě okna s barevnými sklíčky zalitými olovem po starodávném způsobu, ale detailněji zpracovanými. Cestovatelé se na budovu dívali s paradoxním pocitem, který se nás zmocňuje, když nám něco něco připomíná a my přitom víme, že to je něco docela jiného.

Otec Brown byl zmaten, ale nikdo nedovedl svůj zmatek líp rozebrat než on. Napadlo mu, když o tom uvažoval, že pocit nenáležitosti tady asi vzniká, poněvadž určité formy je dosaženo nepatřičným materiálem, jako kdyby člověk viděl cylindr z plechu nebo kostkovaný frak. Určitě už někde viděl dřevo různých barev takhle sestavené, ale nikdy v podobném stavitelském výtvoru. V příštím okamžiku mu pověděl jediný krátký pohled do temných stromů všechno, co chtěl vědět: a otec Brown se rozesmál. Průrvou mezi listím zahlédl na okamžik jeden z těch starých dřevěných domů s průčelím z černých trámů, jaké se ještě tu a tam v Anglii vyskytují, ale které většina z nás zná jenom z nějaké té výstavy nazvané „Starý Londýn” nebo ...Shakespearova Anglie”. Pohled trval dost dlouho, aby kněz uviděl, že přes svou starobylost je to pohodlný a dobře udržovaný panský dum se záhony

květin vpředu. Neměl v sobě nic z bláznivé strakatosti věže, která vypadala jako postavená z jeho odřezků.

„Co je to proboha?“ zeptal se Flambeau, který ještě užasle hleděl na věž.

Fanshawovi zasvítily oči a řekl vítězoslavně: „Zaručeně jste něco takového ještě neviděl, proto jsem vás sem taky zavezl, kamaráde. Teď uvádíte, jestli jsem přeháněl s cornwallskými námořníky. Tohle místo patří starému Pendragonovi, kterému tady říkáme Admirál, ačkoliv šel do výslužby, dřív než dosáhl té hodnosti. Duch Raleigha a Hawkinse žije ve vzpomínkách Devonshirců, ale v rodě Pendragonů je dodnes živou skutečností. Kdyby královna Alžběta vstala z hrobu a připlula po této řece na pozlacené bárce, přijal by ji Admirál v domě navlas takovém, na jaký byla zvyklá, do posledního kouta a kalenice, do posledního táflování na stěně a talíře na stole. A sešla by se u tabule s kapitánem, který by jí vykládal o objevování neznámých zemí na malých korábech s týmž zápallem jako Drake.“

„Ale v zahradě by našla divnou barabiznu,“ řekl otec Brown, „která by nelahodila jejímu renesančnímu oku. Alžbětinská obytná architektura má svůj půvab, ale je zhola proti její přirozenosti, aby pučela do věžiček.“

„A přece,“ odpověděl Fanshaw, „zrovna ta věž je na celé věci ta nejromantičtější a nejalžbětinstější část. Pendragonové ji dali postavit právě za španělských válek, a ačkoliv od těch časů potřebovala opravy, a několikrát dokonce i přestavbu (ale to bylo z jiného důvodu), vždycky ji obnovili zas, jak byla. Podle pověsti ji dala postavit tady na tom místě a do této výšky choť sira Petera Pendragona, poněvadž z jejího vrcholku je možno dohlédnout až tam, kde lodi zahýbají do ústí řeky, a ona si přála, aby první ze všech spatřila manželův koráb, až se bude vracet od španělských břehů.“

„Co bylo tím jiným důvodem pro přestavbu?“ zeptal se otec Brown.

„O tom se taky vypráví zvláštní pověst,” řekl mladý statkář s gustem. „Dostali jste se vážně do země tajemných zkazek. Tady žil král Artuš a před ním Merlin kouzelník a víly. Vypráví se, že sir Peter Pendragon, který měl (obávám se) vedle ctností mořeplavce i jisté vady piráta. vezl s sebou domů i tři španělské šlechtice, které zajal v boji a zamýšlel dopravit na královský dvůr. Jenže to byl muž prudké a prchlivé povahy. Dostal se do sporu s jedním ze zajatců, chytil ho za hrdlo a mrštil jím náhodou nebo úmyslně do moře. Druhý Španěl, který byl bratrem prvního, okamžitě vytasil meč a vrhl se na Pendragona. Po krátkém, leč krutém boji. v němž se ve třech minutách navzájem třikrát zranili, prohnal Pendragon čepel svého kordu tělem protivníka a druhý Španěl byl v pánu. To už loď vplouvala do ústí řeky a blížila se k mělčině. Třetí Španěl skočil přes palubu a plaval ke břehu a brzy byl tak blízko, že mu voda sahala jen po pás. Tu se otočil zpátky k lodi, zdvihl obě ruce k nebesům jako prorok dštící oheň a síru na zkažené město a zvolal pronikavým a příšerným hlasem na Pendragona. že on ještě žije a bohdá bude žít navěky; žádné pokolení Pendragonů že nikdy neuzří ani jeho, ani jeho dmhy, leč pozná podle jistých a nepochybných znamení, že on a jeho pomsta nikdy nepominou. S těmi slovy se ponořil do vln a buď se utopil, nebo uplaval pod vodou, jisto je, že už nikdy víc z něho nikdo nespátl ani vlasek na hlavě.”

„Už je tu zase to děvče s kánoí,” poznamenal nevhodně Flambeau. který se pro hezkou mladici dokázal vytrhnout ze sebezajímavějšího hovoru. „Tak se mi zdá, že se jí ta věž taky pořád nechce líbit.”

Černovlasá dívka opravdu klouzala se svou kánoí zvolna a tiše kolem podivného ostrůvku a pátravě si prohlížela podivnou věž s výrazem soustředěného zaujetí v oválné olivové tváři.

„Nechte děvče děvčetem,” řekl Fanshaw netrpělivě, „děvčat je na světě spousta, ale druhou pendragonskou

věž hned tak nenajdete. Jak si snadno domyslíte, pojí se k té Španělově kletbě plno pověr a pověstí a lehkověrní venkované jí přiřítají – pochopitelně, jak byste řekl vy – každou pohromu, která kdy stihla tuto cornwallskou rodinu. Ale je svatá pravda, že věž dvakrát nebo třikrát vyhořela do základů, a o rodině se taky nedá říct, že by byla šťastná, protože myslím aspoň dva z Admirálových blízkých příbuzných zahynuli při ztroskotání, a pokud vím, aspoň jeden z nich utonul právě na tom místě, kde sir Peter shodil Španěla z paluby.”

„Škoda!” zvolal Flambeau..Jede pryč.”

„Kdy vám váš přítel Admirál vyprávěl tuhle rodinnou historii?” zeptal se otec Brown, když dívka v kánoji odpádlovala, aniž projevila sebemenší úmysl rozšířit svůj zájem z věže na jachtu, kterou dal zatím Fanshaw zakotvit u ostrůvku.

„Před mnoha lety,” odpověděl Fanshaw, „ted’ už nebyl dost dlouho na moři, přestože po tom dychtí jako mladík. Brání mu v tom, tuším, nějaká rodinná úmluva nebo tak něco. Tady je přístaviště. Víte co, vystoupíme a půjdeme starého pána navštívit.”

Pustili se za ním na ostrov rovnou pod věž a otec Brown, ať už to způsobil pouhý pocit pevné půdy pod nohama, nebo zájem o něco na druhém břehu řeky (kam se chvíli velmi pozorně díval), vypadal čím dál tím čiperněji. Vešli do stromořadí mezi dvěma ploty z tenkého šedého dřeva, jaké bývají často kolem parků nebo zahrad. Za ohradou se zmítaly sem tam temné stromy jako černá a rudá pera na márách obra. Věž měli ted’ za zády: takhle byla ještě podivnější, poněvadž u podobných vchodů stávají obyčejně věže dvě. A připomínala hrb. Jinak vypadalo stromořadí tak, jako obyčejně vypadá vstupní cesta na panské sídlo, ale že se klikatilo, nebylo nyní dům vidět a obora se zdála daleko větší, než ve skutečnosti nějaký park na takovém ostrově vůbec mohl být. Ve své únavě podléhal snad otec Brown trochu

halucinacím, ale nemohl se ubránit dojmu, že ostrov je pořád větší a větší, jako někdy narůstají věci ve zlém snu. Prozatím se jejich pochod vyznačoval pouze mystickou jednotvárností, až se najednou Fanshaw zastavil a ukázal na něco, co trčelo z šedivého plotu. To něco vypadalo na první pohled spíš jako roh nějakého zvířete. Bližší prohlídka však ukázala, že je to lehce zakřivená kovová čepel, která se mdle blyštěla v blednoucím světle.

Flambeau, který prošel vojenskou službou jako všichni Francouzi, se k ní sklonil a řekl překvapeně: „To je přece šavle. Myslím, že tenhle druh znám: těžká, zakřivená, ale kratší než u jízdy, nosívali je dělostřelci a...

Ještě nedomluvil, když se čepel vyškubla ze záseku, který udělala, a zaťala se znovu s ještě mocnějším švihem do rozeklaného plotu a rozštěpila ho s praskotem až dolů. Potom se znovu vytrhla, bleskla se nad plotem o pár kroků dál a znovu ho první ranou rozštípla do polou, pak se chvíli viklala, aby se vyprostila (za doprovodu kleteb v temnotě), a pak ohradu druhou ranou rozsekla až na zem. Potom jedním mohutným kopancem vyletěl uvolněný čtverec tenkého dřeva na cestu a mezi plaňkami se ukázal velký kus černého podrostu.

Fanshaw nahlédl do temného průlomu a zvolal užasle: „Drahý Admirále! To... to si pokaždé prosekáváte nová vrata, když jdete na procházku?“

Hlas v šeru znovu zaklel a potom se hlučně rozesmál. „Ne,” řekl, „ale tenhle plot beztak potřeboval strhnout. Dusil mi tu všechny krsky a nikdo jiný to nesvede. Jenom si ještě přiříznu další kousek vrat a hned jsem u vás, abych se s vámi přivítal.”

Nato se znova rozpřáhl svou zbraní a dvěma rozmachy porazil další, stejně dlouhý pruh plotu, čímž průrva vzrostla na čtrnáct stop. Tou širokou bránou pak prošel ven do večerního světla s třískou šedého dřeva dosud zapíchnutou na špičce meče.

V první chvíli splňoval dokonale představu starého pirátského admirála, jak si ji utvořili podle Fanshawova vyprávění, ačkoliv později se ukázalo, že ten dojem vznikl spíš souhrou náhodných okolností. Například měl Admirál na hlavě obyčejný širák jako ochranu proti slunci, jenže si přední okraj ohnul nahoru a oba rohy stáhl dolů za uši. takže mu čněl nad čelem jako půlměsíc zrovna jako starý třírohý klobouk, jaký nosil Nelson. Na sobě měl obyčejné tmavomodré sako s docela normálními knoflíky, jenže spojení s bílými kalhotami mu dodalo jakýsi námořní švih. Měl vysokou postavu a nedbalé držení těla a chodil s jistým kymáčením, které sice nebylo podklesáváním námořníků, ale jaksi na ně upomínalo. V ruce držel krátkou šavli, která se podobala lodnímu tesáku, jenže byla dvakrát tak dlouhá. Orlí tvář pod klenbou vyhrnutého klobouku vypadala dravě, tím spíš že byla nejenom hladce oholena, ale také bez obočí. Skoro měl člověk dojem, že ten obličej přišel o svůj porost, když se jeho majitel prodíral slotou živlů. Oči byly výrazné a pronikavé. Barva pleti byla nezvykle přitažlivá a přitom zčásti tropická: připomínala poněkud krvavý pomeranč. Byla totiž ruměná a krevnatá, ale s odstínem žlutí, která však nebyla nijak chorobná, naopak spíš zářila jako zlatá jablka Hesperidek. Otec Brown si pomyslil, že ještě nikdy neviděl postavu i, která by tak živě vyjadřovala veškerou romantiku jižních moří.

Když Fanshaw hostiteli představil své dva přátele, začal si zase starého pána dobírat, že ničí ploty a rouhá se přitom. Admirál ho nejdřív odbýval, že konal jen kus nutné, byť nudné zahradnické práce, ale nakonec v jeho smíchu znovu zazněl tón opravdové energie a on zvolal se směsicí netrpělivosti a humoru:

„No možná že na to jdu opravdu trochu vztekle. Dělá mi dobře, když můžu do něčeho pořádně třísknout. Vy byste na tom byli zrovna tak, kdybyste znali v životě jen jedno potěšení: křížovat po moři a hledat nějaké nové

Kanibalské ostrovy, a místo toho museli trčet na blátivé skalce v něčem na způsob husího krcálku. Když si vzpomenu, jak jsem se jednou prosekal půldruhé míle zelenou jedovatou džunglí starým tesákem zpola ne tak ostrým jako tenhleten, a když si pak vzpomenu, že musím sedět tady a štípat tady třísky kvůli nějaké zatracené staré mazanici zapsané v rodinné bibli, tak bych...”

Znovu se rozmáchl těžkou ocelí a tentokrát rozťal dřevěnou stěnu jednou ranou odshora dolů.

„Přesně tak se cítím,” řekl se smíchem, ale zároveň vztekle mrštil šavlí několik yardů dolů po cestě, „a teď půjdeme nahoru do domu, jistě máte hlad.”

Polokruhový trávník před domem zpestřovaly tři kulaté záhony, jeden s tulipány červenými, druhý s tulipány žlutými a třetí s nějakými bílými, voskově vyhlížejícími květy, které cestovatelé neznali a považovali za cizokrajné. Zahradník, zarostlý a zakaboněný hromotluk, právě zavěšoval těžký pletenec svinuté kropicí hadice. Dohasínající západ jako by se svými kraji přilepil ke krajům domu a v jeho paprscích se občas zaleskly barvy květů na vzdálenějších záhonech; na holém prostranství před domem na straně obrácené k řece stál velký mosazný stojan a na něm byl upevněn velký mosazný dalekohled. Hned vedle schodů na kryté terásce před vchodem stál zeleně natřený zahradní stolek, jako by tam byl nedávno někdo svačil. Po stranách dveří stály dva hrubě otesané kusy kamene s otvory místo očí, co se o nich říkává, že jsou to tichomořské modly, a na hnědém dubovém trámu nad dveřmi byly nějaké zmatené řezby, které vypadaly skoro stejně primitivně. Když šli kolem, vyhoupl se malý duchovní zničehonic na stolek a odtud se nenuceně zahleděl přes své brýle na dubový vlys. Admirál Pendragon se zatvářil sice překvapeně, ale ne zvlášť rozmrzele, zato Fanshaw se při pohledu na to, co vypadalo jako trpaslík na pódiu, neubránil smíchu. Ale

bylo nepravděpodobné, že by si otec Brown všiml jak úžasu, tak smíchu.

Zíral na tři vyřezané symboly, a přestože byly značně omšelé a nejasné, vyčetl z nich podle všeho přete jenom nějaký smysl. První reliéf vypadal jako obrys nějaké věže nebo jiné budovy ověnčené čímsi, co vypadalo jako zvlněné stužky. Druhý reliéf byl zřetelnější: stará alžbětinská galéra se stylizovanými vlnami vespod, uprostřed vykousnutá podivně rozeklanou skálou, která byla buď kazem ve dřevě, nebo naznačovala, že do lodi vniká voda. Třetí reliéf představoval horní polovinu lidské postavy s vroubkovanou čarou značící vlny dole, tvář byla vyhlazená a bez tahů, obě ruce velmi toporně vztaženy k nebi.

„Vida,” mumlal si otec Brown a mžoural...tady máme celou legendu o Španělovi jako na dlani. Tady spíná ruce a pronáší kletbu a tady jsou obě kletby: ztroskotaná loď a požár Pendragonské věže.

Pendragon potřásl hlavou s jakousi pobavenou velebností. „A kolik jiných věcí by to ještě klidně mohlo být?” řekl...Nevíte, že v heraldice je tahle rozpůlená figura muže stejně obvyklá jako rozpůlený lev nebo jelen? A co ta čára přes loď? Nemohlo by to být břevno – zubaté, tomu tuším říkají? Ta třetí věc sice není zvlášť heraldická, ale přece by bylo heraldičtější předpokládat, že to je věž ověnčená vavřínem a ne ohněm, a vypadá to stejně.

„Ale zvláštní je. že se ty řezby tak přesně shodují s tou starou pověstí.”

„Ach,” odvětil skeptický cestovatel, „nevíte, kolik z té staré pověsti vzniklo z těch starých řezb. Ostatně, tohle není pověst jediná. Tady Fanshaw, který se v tom vyzná, vám poví, že tahle historie má taky jiné verze a ještě příšernější. Jedna zkazka tvrdí, že můj neblahý předeek Španěla rozsekl vedví, a to se k tomu hezkému obrázku taky hodí. Jiná báchorka přiřkla naší rodině úslužně

vlastnictví věže plné hadů a vysvětluje tím tamty krouceniny. A třetí teorie vykládá tu křivolakou čáru na lodi jako stylizovaný blesk; vidíte, už to samo by bedlivějšímu zkoumání poskytlo důkaz o tom, že ve skutečnosti se ty nešťastné náhody s těmi fantaziemi pramálo shodují.”

„Proč, jak to myslíte?” zeptal se Fanshaw.

„Pokud vím,” odtušil jeho hostitel chladně, „při těch dvou nebo třech ztroskotáních, která naši rodinu postihla, žádný hrom a blesk nikdy neúčinkoval.”

„Och!” pravil otec Brown a skočil ze stolečku.

Znovu nastalo ticho, ve kterém zaslechli neúnavný hukot řeky, potom řekl Fanshaw nejisté a snad i trochu lítostivě: „Tak vy si myslíte, že na těch pověstech o ohnivě věži nic není?”

„Jsou tu přirozeně ty pověsti,” řekl Admirál s pokrčením ramen, „a některé – nepopírám – jsou tak hodnověrné, jak jen svědectví v takovém případě může být. Tak třeba někdo šel domů lesem a viděl naším směrem ohnivou zář. Nějaký pasák ovcí nahore na vysočině měl dojem, že vidí šlehat plameny kolem Pendragonské věže. Co mě se týče, takový žvanec mokřiny, jako je tenhle zatracený ostrov, mi připadá to poslední místo, kde by se dalo mluvit o ohni.”

„Co je to za oheň tamhle vzadu?” zeptal se zničehonic mírně otec Brown a ukázal na lesy na levém břehu řeky. Při pohledu na dlouhý tenký pramínek modrého kouře tiše stoupající do pohaslého večerního světla byli všichni trochu vyvedeni z rovnováhy a romantičtějšímu Fanshawovi chvíli trvalo, než ji zase našel.

Potom se Pendragon zase pohrdavě rozesmál. „Cikání,” řekl, „táboří tady už asi týden. Pánové, potřebujete večeři,” a obrátil se, aby vstoupil do domu.

Ale staromilec ve Fanshawovi se nerad vzdával své pověry, a mladík proto řekl spěšně: „Ale Admirále, co je to za syčivý zvuk tak blízko ostrova? Není to jako oheň?”

„Bude to spíš to, co to je,” řekl Admirál se smíchem, když je vedl dovnitř, „jede kolem nás nějaká kánoe.

Sotva domluvil, objevil se ve dveřích stolník, hubený muž v černém, s velmi černými vlasy a velmi dlouhou žlutou tvář a ohlásil mu, že večeře je na stole.

Jídelna byla tak námořní jako lodní kabina, ale spíš ve stylu moderního kapitána než alžbětinského mořeplavce. Nad krbem sice visely tři zkřížené starodávné tesáky a jedna hnědá mapa ze šestnáctého století s kudrnatým mořem posetým tritony a kocábkami. Ale tyto věci byly na bílém laťování méně nápadné než několik vitrín s neobyčejně zbarvenými jihoamerickými ptáky velmi odborně vycpanými, s fantastickými lasturami z Tichého oceánu a několika nástroji tak primitivními a tvarů tak prapodivných, že jich divoši mohli stejně dobře užívat k pobíjení jako k pojídání svých nepřátel. Ale exotické zbarvení vyvrcholilo tím, že až na stolníka veškeré Admirálovo služebnictvo tvořili dva černoši, poněkud výstředně odění do přiléhavých žlutých livrejů. Z pudového zvyku rozbírat vlastní dojmy přišel kněz na to, že barva i úpravné fráchy těchto dvounožců mu vnukají slovo „kanárek”, a odtud byl už jen krůček ke Kanárským ostrovům a k cestám do Tichomoří. Ke konci večeře zbavili lokajové pokoj svých žlutých šatů a černých tváří a zanechali tam už jen černé šaty a žlutou tvář stolníka.

„Je mi trochu líto, že berete celou věc na tak lehkou váhu,” řekl Fanshaw hostiteli, „abych pravdu řekl, přivedl jsem vám svoje přátele, poněvadž jsem doufal, že by vám mohli být nápomocni; hodně toho o takovýchhle případech vědí. Tak vy vážně na tu rodinnou legendu vůbec nevěříte?”

„Nevěřím na nic,” odtušil Pendragon břitce a mrkl na rudého tropického ptáka. Jsem vědec.”

K značnému Flambeauovu překvapení se jeho přítel duchovní té poznámky chytil a hovořil s hostitelem o přírodních vědách, oplývá slovy a nečekanými

vědomostmi, pokud se na stole neocitl moučník a víno a poslední sluha nezmizel. Pak řekl bez přechodu:

„Odpusťte, Admirále, a nepovažujte to za nevychovanost. Neptám se ze zvědavosti, ale proto abych věděl, jak se zachovat k vaší spokojenosti. Mýlil jsem se, když jsem hádal, že vám není milé, když se o těch starých věcech mluví před stolníkem?“

Admirál povytáhl holé obočí a zvolal: „Nevím, jak jste na to přišel, ale doopravdy nemohu toho chlapa vystát, ovšem proto ještě nemohu jen tak propustit starého sluha rodiny. Fanshaw se svými pohádkami by vám řekl, že odpor k lidem s vlasy po španělsku černými už mám v krvi.“

Flambeau bouchl do stolu těžkou pěstí. „Hrome!“ zvolal, „a ta dívka byla taky jako havran.“

„Doufám, že za tím vším uděláme tečku,“ pokračoval Admirál, „dnes v noci, až se můj synovec šťastně vrátí ze své plavby. Tváříte se překvapeně. Vidím, že tomu neporozumíte, pokud vám nepovím celou historii. Tak tedy můj otec měl dva syny. Já zůstal svobodný, kdežto můj starší bratr se oženil a měl syna, který se stal námořníkem jako všichni muži v rodině a který jednou zdědí panství. Otec byl zvláštní člověk: mísila se v něm podivně Fanshawova pověřivost s notnou dávkou mojí skepse. Obojí se v něm věčně svářilo a po mých prvních cestách přišel na řešení, které mělo podle jeho názoru s konečnou platností rozhodnout, zdali ta slavná kletba je pravda, nebo klam. Když se budou všichni Pendragonové plavit po moři, říkal si, budou tím skýtat přírodním katastrofám tolik příležitostí, že se nic nepodaří dokázat. Ale když se pustí na moře vždycky jen jeden po řadě podle dědické posloupnosti, ukáže se – tak si myslel –, zdali nějaký společný osud stíhá rodinu jako rodinu. Podle mě to byl pošetilý nápad, a taky jsem se proto s otcem těžce pohádal, poněvadž jsem byl ctižádostivý muž a takhle jsem zbyl až na konec, neboť podle práva

posloupnosti přijdu na řadu teprve po svém vlastním synovci.”

„A váš otec a bratr,” řekl kněz velmi jemně, „zahynuli mším na moři.”

„Ano,” povzdechl Admirál, „vinou jedné z těch kaitých náhod, na nichž stojí všechny lživé báje lidstva, oba utonuli. Otec ztroskotal při návratu z Atlantiku tady na našich útesech. Bratrova loď se potopila neznámo kde cestou z Tasmánie. Tělo se nikdy nenašlo. Říkám vám, ta neštěstí se udála naprosto přirozeným způsobem. Kromě Pendragonů utonula už spousta jiných lidí a mezi námořníky se hovoří o obou katastrofách úplně normálně. Ale u nás samozřejmě les pověry zaplápolal a lidi viděli ohnivou věž na každém kroku. Proto říkám, že všechno bude v pořádku, až se Walter vrátí. To děvče, co je s ním zasnoubené, sem chtělo dnes přijet, ale měl jsem takový strach, aby ji nějaké náhodné zdržení nevyděsilo, že jsem jí zatelegrafoval, aby nejezdila, pokud jí nedám vědět. Ale ve skutečnosti je skoro jisté, že Walter dnes v noci přijede a pak se všechno rozplyne v kouři – v tabákovém kouři. A až dopijem další láhev tohoto starého vína, bude o jednu starou lež na světě míň.”

„Výborné víno,” podotkl otec Brown a vážně pozdvihl svou sklenku, „ale špatný piják, jak vidíte. Prosím tisíckrát za prominutí,” vyšplíchl totiž kapičku vína na ubrus. Dopil a postavil sklenku s nepohnutou tváří, ale ruka se mu zachvěla právě ve chvíli, kdy si uvědomil, že oknem za Admirálovými zády se dívá ze zahrady dovnitř nějaká tvář – tvář ženy, snědá, s jižním vlasem a očima, a mladá, ale s výrazem tragické masky.

Za chvíli promluvil kněz znovu svým dobrosrdečným způsobem. „Pane Admirále,” řekl, „neprokázal byste mi jednu laskavost? Dovolte mně a mým přátelům, pokud chtějí, dnes v noci přespat v té vaší věži. Víte, že vymílání zlých duchů je v mém řemesle vlastně hned na prvním místě?”

Pendragon vyskočil a začal rychle přecházet sem tam kolem okna, odkud tvář okamžitě zmizela. „Vždyť vám říkám, že na tom nic není!” zvolal s halasnou pmdkostí. Jedno vím o téhle historii bezpečně. Řekněte třeba, že jsem ateista. Jsem ateista.” Tady se otočil a zadíval se na otce Browna s tváří děsivě soustředěnou. „Celá ta věc je naprosto přirozená. Žádná kletba s tím nemá co dělat.”

Otec Brown se usmál. „Potom,” prohlásil, „nemůžete nic namítat proti tomu, abych se vyspal ve vašem rozkošném letohrádku.”

„To je vysloveně směšný nápad,” opáčil Admirál a bubnoval prsty na lenoch židle.

„Prosím za prominutí,” řekl otec Brown svým nejprocítěnějším hlasem, „za všechno, včetně skvrny na ubruse. Ale mám dojem, že co se té ohnivé věže týče, nejste tak bezstarostný, jak se děláte.”

Admirál Pendragon si sedl stejně náhle, jako vstal, ale seděl zcela nehybně, a když zase promluvil, měl tišší hlas. „Dělejte, jak chcete, ale na vlastní nebezpečí,” řekl. „Ale cožpak vy byste se nestal ateistou, abyste se ze všeho toho ďábelského činění nepomátl?”

Asi o tři hodiny později Fanshaw, Flambeau a otec Brown ještě pořád bloudili setmělou zahradou; oběma laikům už začalo svítat, že kněz nehodlá jít spát ani do věže, ani do domu.

„Myslím, že by trávník potřeboval proplít,” řekl snivě. „Kdybych tu někde našel rýč nebo něco, udělal bych to sám.”

Šli za ním se smíchem a pólo protestovali, ale on jim odpovídal vážně a slavnostně. Vysvětlil jim v drásajícím kázáníčku, že si vždycky můžeme najít nějakou drobnou práci, která je druhým užitečná. Rýč nenašel, zato našel staré koště a začal velmi energicky vymetat z trávy spadlé listí.

„Vždycky se dá nějaká maličkost udělat,” prohlásil se slabomyslnou bodrostí, „jak praví George Herbert:

Kdo admirálský sad v Cornwallu smetí zbaví, tvůj zákon dobrým skutkem vsutku slaví.

A teď," dodal a náhle odhodil koště, „půjďme zalévat kytičky."

S týmiž smíšenými pocity pozorovali, jak rozvinul do úctyhodné délky dlouhou kropicí hadicí a hlubokomyslně rozvažuje: „Červené tulipány snad dřív než žluté? Vypadají trochu vyprahle, co myslíte?"

Otočil kohoutkem a voda vyrazila ven proudem přímým a tvrdým jako ocelový prut.

„Pozor, Samsone," zvolal Flambeau, „vždyť jste tomu tulipánu srazil hlavu."

Otec Brown se zkroušeně zahleděl na popravenou rostlinu.

„Moje zalévání je zřejmě jen pro otužilé," řekl, škrábaje se na hlavě.

„Škoda že jsem nenašel ten rýč. Měli byste mě vidět s rýčem v ruce. Když tak mluvíme o nářadí, máte s sebou ten kord v holi, Flambeau, co vždycky nosíte? To je dobře, a sir Cecil by si zase mohl vzít ten meč, který Admirál hodil někam k plotu. Jak šedivě všechno vypadá."

„To stoupá mlha z řeky," řekl žasnoucí Flambeau.

Sotva domluvil, zjevila se na vyšším konci hrazeného terasovitého trávníku mohutná postava zarostlého zahradníka, mávala hráběmi a hulákala příšerně bečivým hlasem. „Pust'te tu hadici," řval, „pust'te tu hadici a jděte..."

„Jsem hrozný nemotora," sdělil mu důstojný pán chabě. „Víte, při večeři jsem rozlil víno." Udělal vrávoravý omluvný půlobrat k zahradníkovi s tryskající hadicí dosud v ruce. Ledový proud zasáhl zahradníka rovnou do obličeje s prudkostí dělové koule, až obr zavrával, uklouzl a zakomíhal botama ve vzduchu.

„To je hrůza!" řekl otec Brown a rozhlédl se s jakýmsi údivem. „Udeřil jsem člověka!"

Okamžik stál s hlavou schýlenou, jako by něco vyhlížel nebo něčemu naslouchal, a pak vyrazil klusem k věži a hadici vlekl za sebou. Věž byla docela blízko, ale její obrys byl najednou celý rozmazaný.

„Vaše říční mlha,” poznamenal, „nějak divně voní.”

„Propána, máte pravdu,” Fanshaw zbledl jako stěna. „Ale přece nechcete říci...”

„Chci říci,” pravil otec Brown, „že jedna z Admirálových vědeckých předpovědí se dnes v noci splní. Ta historie se rozplyne v kouři.”

Ještě nedořekl, když se před nimi náhle jako obrovitá růže rozvilo překrásné rudorůžové světlo provázené třaskavými a chřestivými zvuky, které se podobaly dábelskému smíchu.

„Panebože! Co je to?” vykřikl sir Cecil Fanshaw.

„Znamení ohnivé věže,” řekl otec Brown a poslal do srdce rudé skvrny proud vody ze své hadice.

„Štěstí, že jsme nešli spát!” vyhrkl Fanshaw. „Doufám, že na dům se požár nemůže rozšířit.”

„Copak si nevzpomínáte,” řekl kněz klidně, „že dřevěný plot, kam by mohl oheň přeskočit, je stržen?”

Flambeau otočil zelektrizované oči na svého přítele, ale Fanshaw řekl pouze dost nepřítomně: „Ale zabít to stejně nikoho nemůže.”

„Tohle je zvláštní věž,” podotkl otec Brown, „když zabíjí, zabíjí vždycky lidi, kteří jsou někde jinde.”

Současně se vynořil na zeleném náspu proti nebi obludný obrys zahradníka: mával na ostatní, aby si pospíšili, jenže tentokrát už ne hráběmi, ale tesákem. Za zahradníkem se hnali oba černoši a třímali v rukou rovněž staré tesáky z výzdoby nad krbem. V krvavě rudé záři ohně vypadali se svými černými tvářemi a žlutými postavami jako dva dáblové třímající nástroje muk. Z šeré zahrady za nimi se ozval hlas udílející krátké povely. Když kněz uslyšel ten hlas, tvář se mu děsivě proměnila.

Zůstal však klidný a neodtrhl ani na okamžik oči od průrvy plamenů, která se už začala pomalu šířit, ale teď syčela pod pochodní dlouhého stříbrného kopí vody, a zdálo se, že se trochu tenčí. Kněz přidržel prst u otvoru hadice, tak aby zasáhl přesně cíl, a nedbal o nic jiného. Vzrušující události, které se v zahradě odehrávaly, vnímal jenom podle hluku a koutkem oka, napůl bezděčně. Dal svým přátelům dva stručné pokyny. Za prvé: „Ty chlapy nějak zneškodněte a svažte je, ať je to kdo chce, tam u toho chrastí je lano. Chtějí mi sebrat moji sympatickou hadici.“ Za druhé: „Jak budete moci, zavolejte na tu kánoistku. Je na druhém břehu s cikány. Požádejte ji, aby sem přišli s nějakými vědry a nabrali do nich vodu z řeky.“ Pak zmlkl a zaléval ten nový rudý květ dál stejně nemilosrdně jako prve červený tulipán.

Ani jednou se neohlédl, aby se podíval na podivný zápas, který se strhl mezi přáteli a nepřáteli záhadného požáru. Skoro cítil, jak se ostrov otřásá, když se Flambeau utkal s obrem zahradníkem. Jen si představoval, jak se asi kolem nich všechno míhá v jednom víru, zatímco se spolu potýkají. Slyšel dunivý pád a vítězné nadechnutí svého přítele, když se vzápětí nato vrhal na jednoho černocha, i výkřiky obou negrů, když je Flambeau a Fanshaw poutali. Flambeauova strašlivá síla víc než nahradila početní převahu ostatních, také proto, že čtvrtý muž dosud otálel u domu, pouhý stín a hlas. Otec Brown slyšel rovněž, jak na vodu dopadají pádla kánoe, jak dívčí hlas dává příkazy, jak hlasy cikánu odpovídají a přibližují se, jak pleskají a mlaskají vědra ponořovaná do proudu a konečně jak kolem ohně zní dupot mnoha nohou. Ale to všechno pro něho znamenalo daleko méně než to, že šarlatová štěrbina, která opět mírně povyrostla, se znovu maličko stáhla.

Pak se ozval výkřik, který ho užuž přiměl otočit hlavu. Flambeau a Fanshaw, posílení několika cikány, se mezitím pustili za tajuplným mužem u domu. a teď zazněl

z druhého konce zahrady Francouzův výkřik děsu a překvapení. Ozvěnou mu bylo zavytí, které se nedalo nazvat lidským, když se tvor vytrhl z jejich sevření a prchal do zahrady. Aspoň třikrát oběhl ostrov kolem dokola. Svým způsobem to bylo stejně příšerné jako hon za šílencem, který připomínaly jak výkřiky pronásledovaného, tak provazy v rukou pronásledovatelů. Ale ještě příšernější bylo, že ta štvance zároveň nějak upomínala na dětskou hru na honěnou. Když muž viděl, že je ze všech stran obklíčen, vyšvihl se na jeden z vyšších břehů řeky a se šplouchnutím zmizel v ponurém pádícím proudu.

„Už pro něho nic nemůžeme udělat, bohužel,” řekl otec Brown hlasem chladným bolestí. „Už ho to odneslo k útesům, kam poslal tolik jiných. Uměl využít rodinné legendy.”

„Nemluvte v hádankách,” zvolal netrpělivě Flambeau. „Nemůžete nám to vysvětlit bez rébusů?”

„Ano,” odpověděl Brown s očima na hadici. „Obě oči září, cesta se ti zdaří, jedno oko bliká, smrt jde pro poutníka.”

Oheň sípal a syčel víc a víc, jako by ho někdo škrtil, tenčil se a skomíral pod proudy vody z hadice a věder, ale otec Brown z něho za řeči stále ještě nespouštěl zrak:

„Škoda že ještě není ráno. Jinak bych požádal naši mladou dámu, aby se podívala tím mosazným dalekohledem na ústí řeky a na řeku. Snad by uviděla něco, co ji zajímá: znamení lodi, neboli pana Waltera Pendragona na cestě domů, a možná i znamení rozpůleného muže – poněvadž – ačkoliv teď je už určitě v bezpečí – kdoví jestli se nemusel na břeh dobrodit. Unikl o vlasek dalšímu ztroskotání, a podařilo se mu to jen proto, že jeho nevěsta byla tak moudrá, že jí byl Admirálův telegram podezřelý, a přijela na strýčka dohlédnout. O starém Admirálovi nebudeme mluvit. Nebudeme mluvit o ničem. Stačí, když řeknu, že vždycky,

když se tato věž ze smůly a pryskyřnatého dřeva vzňala, vypadal oheň na obzoru jako druhé světlo pobřežního majáku.”

„A tak přišel o život otec a bratr,” řekl Flambeau. „Zlý strýc z pohádek se málem doopravdy zmocnil panství.”

Otec Brown neodpověděl. Vlastně už vůbec nepromluvil, leda co slušnost žádala, pokud se všichni v klidu nesedli v kabině jachty kolem krabice doutníků. Viděl, jak přemožený oheň byl uhašen, a pak odmítl déle zůstat, ačkoliv zaslechl, jak po břehu přichází mladý Pendragon doprovázený nadšeným zástupem, a mohl (kdyby stál o romantické zvláštnosti) sklidit společné díky muže z lodi a dívky z kánoe. Ale znovu ho přepadla únava a vytrhl se jenom jednou – když ho Flambeau znenadání upozornil, že si sklepl popel z doutníku na kalhoty.

„To není popel z doutníku,” řekl dost zemdleně. „To je od ohně, ale vy na jiný popel nemyslíte, protože všichni kouříte doutníky. Tímhle způsobem jsem pojal první slabé podezření o té mapě.”

„Myslíte tu Pendragonovu mapu tichomořských ostrovů?” zeptal se Fanshaw.

„To vy jste si myslili, že je to mapa tichomořských ostrovů,” odpověděl Brown. „Položte vedle ptačího brku zkamenělinu a kus korálu a každý si bude myslet, že je to exponát. Položte týž ptačí brk vedle stužky a umělé květiny a každý si bude myslet, že je to ozdoba na klobouk. Položte týž ptačí brk vedle kalamáře, knihy a bloku papíru a většina lidí vám odpřísáhne, že viděla brkové pero. Poněvadž jste viděli tu mapu viset mezi tropickými ptáky a lasturami, myslili jste, že je to mapa tichomořských ostrovů. Byla to mapa této řeky.”

„Ale jak jste to poznal?” zeptal se Fanshaw.

„Viděl jsem ten útes, o němž jste řekl, že je jako drak, a tu druhou skálu, co je jako Merlin, a...”

Jak se zdá, všiml jste si po cestě sem spousty věcí,” zvolal Fanshaw. „A my si mysleli, že nevnímáte.”

„Měl jsem mořskou nemoc,” řekl otec Brown prostě. „Bylo mi prostě mizerně. Ale když je člověku mizerně, neznamená to ještě, že nic nevidí.” A zavřel oči.

„Vy si myslíte, že by to viděl každý?” zeptal se Flambeau. Odpověď nedostal. Otec Brown usnul.

Les měl tisícero šedých paží a miliony stříbrných prstů. Na temné obloze barvy modrozelené břidlice se jako střípky ledu blyštěly bledé hvězdy. Celá ta hustě zalesněná a řídce obydlená krajina ztuhla břitkým a třesutým mrazem. Černé jámy mezi kmeny vypadaly jako bezedné černé hlubiny nemilosrdného skandinávského pekla, pekla nekonečné zimy. Dokonce i kamenná čtvercová věž kostela vypadala tak seversky, že spíš připomínala pohanskou hlásku divokých mořeplavců někde mezi útesy na islandském pobřeží. Byla to divná noc k prohlídce hřbitova. Ale dost možná, že ten hřbitov za prohlídku stál.

Zvedal se prudce z popelavých plání lesa jako jakýsi travnatý chlum nebo pahorek, šedý ve světle hvězd. Většina hrobů ležela na svahu a pěšina vedoucí ke kostelu byla strmá jako schody. Nahoře na malém odevšad viditelném návrší stál pomník, který toto místo proslavil. Odrážel se cize od bezvýrazných hrobů kolem, neboť byl dílem jednoho z největších sochařů moderní Evropy. A přece slávu tvůrce okamžitě zastínila sláva muže, jehož podobu vytvořil. Stříbrná tužička hvězdného svitu se lehce dotýkala mohutné kovové postavy ležícího vojáka, se silnými rukama sepjatými k věkověčné modlitbě a s velkou hlavou spočívající na podušce pušky. Ctihodnou tvář obrustal vous, lépe řečeno licousy starodávně důkladné po způsobu zakladatelů říše. Ale uniforma, ač

jen velmi prostě naznačená, patřila do doby moderní. Po pravém boku válečníka ležela šavle se zlomenou špicí, po levém bible. V létě za horkých odpolední příjížděly sem kočáry plné Američanů a osvěty lačných občánků, aby si prohlédli náhrobek. Ale i tehdy působila širá lesnatá krajina s tou jedinou baňatou bání kostela a krchova na výletníky dojem krajiny podivně němé a neutěšené. Teď uprostřed zimy v mrazivé tmě se dalo čekat, že hrdina zůstane sám pod hvězdami. Ale přece do ticha těch ztuhlých dřevin vrzla dřevěná vrátka a dvě šeré postavy v černém šatě šplhaly po úzké cestě k hrobce.

Tak chabé bylo to chladné světlo hvězd, že se na těch dvou nedalo rozeznat docela nic až na to, že sice oba byli v černém, ale jeden z nich byl velký jako hora, kdežto druhý (snad ve srovnání s ním) zas až překvapivě malý. Došli až nahoru k velkému hrobu se sochou slavného vojevůdce, zastavili se a několik minut na něj upřeně hleděli. Široko daleko nebylo človíčka a snad ani živého tvora a v choré fantazii mohly snadno vzniknout pochyby, jsou-li ti dva vůbec lidé. Rozhodně začátek jejich rozmluvy by leckomu mohl připadat zvláštní. Po chvíli ticha řekl malý muž svému společníku:

„Kam schová moudrý muž oblázek?“

A velký muž odpověděl hlubokým hlasem: „Na břeh moře.“

Malý muž přikývl a po krátkém odmlčení řekl: „Kam schová moudrý muž list stromu?“ A jeho druh odvětil: „Do lesa.“

Znovu bylo ticho a pak velký muž poznamenal: „To má být narážka na to, že jistý moudrý muž schoval pravý diamant, který schovat potřeboval, mezi diamanty falešné?“

„Ne, ne,“ řekl mužík se smíchem, „nechme minulost odpočívat v pokoji.“

Chvíli dupal zkřehlýma nohama a pak řekl: „Na to jsem vůbec nepomyslel, přemýšlel jsem o něčem úplně

jiném, o něčem dost zvláštním. Prosím vás, nemohl byste rozškrtnout sirku?”

Mohutný muž hrábl do kapsy a brzy škrtnutí a zášleh plamene pozlatily celou hladkou stranu pomníku. Do ní byla vytesána černými písmeny známá slova, která už zbožně přečetlo tolik Američanů: „Zasvěceno památce generála sira Arthura St. Clarea, mučedníka a hrdiny, jenž své nepřátele vezdy drtil a vezdy jich šetřil, aby skonal skolen jejich rukou. Bůh, v nějž doufal, nechať ho odmění i pomstí.”

Sirka sžehla mohutnému muži prsty, zčernala a spadla na zem. Už chtěl rozškrtnout další, ale jeho malý druh ho zadržel: „To stačí, Flambeau. Viděl jsem, co jsem chtěl. Nebo spíš neviděl jsem, co jsem vidět nechtěl. A teď máme půldruhé míle k nejbližší hospodě a já se vám cestou pokusím všechno vypovědět. Poněvadž nebesa vědí, že ten, kdo si troufne vyprávět takový příběh, potřebuje okřát u ohně a piva.”

Sešli po příkré pěšině, zastrčili závoru na rzivé brance a vyrazili zrychleným a zvučným krokem po zamrzlé lesní cestě. Ušli dobré čtvrt míle, než menší muž znovu promluvil. Řekl: „Správně, moudrý muž schová oblázek na břehu mořském. Ale co udělá tam, kde žádný břeh není? Víte něco o té velké aféře se St. Clarem?”

„O anglických generálech nevím nic, otče Browne,” odpověděl statný muž se smíchem, „ačkoliv vím ledacos o anglických policajtech. Víím jenom, že jste mě vlácel do úmoru po všech svatyních toho chlápka, ať už je to kdo chce. Člověk by řekl, že ho pohřbili šestkrát a pokaždě jinde. Viděl jsem památník generála St. Clarea ve Westminster Abbey. Viděl jsem na londýnském nábřeží sochu generála St. Clarea na vzpínajícím se oři. Viděl jsem pamětní desku generála St. Clarea v ulici, kde se narodil, a další desku v ulici, kde bydlel. A teď mě táhnete za tmy k jeho rakvi na vesnickém hřbitůvku. Ta velkolepá osobnost mě začíná poněkud unavovat, hlavně

proto, že nemám nejmenší potuchy o tom, kdo to je. Za čím se tak pachtíte po všech těch hrobkách a pomnících?”

„Hledám pouze jediné slovo,” řekl otec Brown. „Slovo, které nikde není.”

„A povíte mi už o tom konečně jednou něco?” zeptal se Flambeau.

„Musím to rozdělit na dva díly,” poznamenal kněz. „Nejdřív přijde to, co zná každý, a pak to, co vím já. Tedy to, co zná každý, je celkem krátké a jasné. Jenže tak to vůbec nebylo.”

„Výborně,” řekl rozveseleně mohutný muž jménem Flambeau. „Začněme od toho, jak to nebylo. Začněme tím, co každý ví a co není pravda.”

„I když to není úplně nepravda, je to přinejmenším krajně nepřesné,” pokračoval Brown. „Ve skutečnosti všechno, co veřejnost ví, je zrovna jenom tohle: Veřejnost ví, že Arthur St. Claře byl velký a úspěšný anglický generál. Ví, že se po oslnivých, leč opatrných taženích v Indii i v Africe stal velitelem našich vojsk v Brazílii, když veliký brazilský vlastenec Olivier vyhlásil své ultimátum. Ví, že St. Claře tehdy zaútočil s nepatrnými silami na Olivierovu přesilu a byl zajat po hrdinském odporu. A ví, že po svém zajetí byl St. Claře – k rozhořčení celého civilizovaného světa – oběšen na nejbližším stromě. Když Brazilci odtáhli, visel na větvi a na krku se mu houpala zlomená šavle.”

„A tato populární zkazka je nepravdivá?” hádal Flambeau.

„Ne,” řekl jeho přítel klidně, „to, co říká, je pravda.”

„Podle mne toho říká dost.” řekl Flambeau. „ale když má populární zkazka pravdu, v čem je ta záhada?”

Minuli stovky šedých přízračných stromů, než kněz odpověděl. Pak se přemítavě kousl do prstu a řekl: „Abyste věděl, ta záhada je záhada psychologická. Nebo spíš je to záhada dvou charakterů. V té brazilské záležitosti se dva nejproslulejší muži moderní historie

zachovali zcela jinak, než odpovídalo jejich povaze. Nezapomeňte, že oba, Olivier i St. Claře byli hrdinové staré ražby – žádný švindl. Bylo to jako boj mezi Achillem a Hektorem. No a co byste řekl bitvě, kde Achilles jedná jako zbabělec a Hektor jako zrádce?”

„Pokračujte,” řekl statný muž netrpělivě, když si jeho společník zase začal kousat prst.

„Sir Arthur St. Claře byl voják staré školy – toho bohabojného typu, co nás zachránil za indické vzpoury,” pokračoval Brown. „Byl vždycky víc pro povinnost než pro lesk a slávu. A při vši své osobní odvaze byl to nepochybně rozvážný velitel, kterého vždycky pobuřovalo každé plýtvání života vojáků. A přece se v téhle bitvě pokusil o něco, o čem by každé dítě poznalo, že je to nesmysl. Člověk nemusí být stratég, aby viděl, že to bylo čiré šílenství, stejně jako nepotřebujete být stratég, abyste uhnul z cesty autobusu. A to je záhada číslo jedna: kam dal anglický generál hlavu? Hádanka číslo dvě zní: kam dal brazilský generál srdce? O prezidentovi Olivierovi by někdo mohl říci, že je fantasta nebo fanatik, ale ani jeho nepřátelé nepopírají, že byl velkodušný skoro jako rytíř z pohádky. Takřka každý druhý zajatec, který mu padl do rukou, byl propuštěn a někdy i štědře obdarován. Lidé, kteří mu vážně ublížili, se vrátili bez úhony a dojatě vzpomínají na jeho vlídnost a prostotu. Proč by se měl proboha najednou tak nelítostně mstít, a to zrovna za ránu, která se ho ani nedotkla? Tady to máte. Jeden z nejchytřejších lidí na světě jednal jako idiot a bez důvodu. Jeden z nejlepších lidí na světě jednal jako sketa, taky bez důvodu. Ted’ to víte od a až do zet, kamaráde, a povězte mi, co v tom vězí.”

„To vám nepovím,” řekl jeho společník a odfrkl. „Spoléhám na vás, že mi hezky od Adama všechno vysvětlíte.”

„Hm,” pravil otec Brown, „k tomu, co jsem říkal o veřejném mínění, musím dodat v zájmu pravdy ještě dvě

věci, které se staly později. Nemohu říci, že vrhly na věc nové světlo, poněvadž z nich nikdo nebyl moudrý. Ale vrhly aspoň na věc nový druh tmy. Vrhly tmou novým směrem. Nejprve se stalo toto: Lékař St. Clareů se s rodinou nepohodl a začal otiskovat řadu ostrých článků, kde nebožtíka generála prohlašoval za náboženského maniaka. Ale z jeho líčení vyplývalo pouze, že starý pán byl poněkud přehnaně pobožný.

Další články se neobjevily, a tím celá historie skončila. O tom, že St. Clare měl sklon k trochu výstřední puritánské zbožnosti, ostatně stejně každý dávno věděl. Druhá epizoda je mnohem zajímavější. V tom neblahém, osamělém pluku, který tehdy podnikl ten zbrklý útok u Černé řeky, byl taky jistý kapitán Keith, snoubenec a později manžel St. Clareovy dcery. Upadl tenkrát rovněž do zajetí, a jak se zdá, Olivier se k němu zachoval stejně laskavě jako ke všem ostatním kromě generála a neprodleně ho propustil na svobodu. O dvacet let později vydal tento muž, tehdy již generál plukovník Keith, knihu vzpomínek. *Britský důstojník v Barmě a v Brazílii*. Na místě, kde čtenář dychtivě čeká, že se něco dozví o záhadě St. Clareovy záhuby, stojí psáno: „Všude jinde v této knize jsem líčil věci přesně tak, jak se udály, věren staromódnímu přesvědčení, že sláva Anglie je dost stará, aby se obešla bez chůvy. Jedinou výjimku učiním nyní, mluvě o porážce u Černé řeky. Vedou mě k tomu důvody čestné a naléhavé, i když soukromého rázu. Dodám však ještě toto, aby se památce obou čelných mužů stalo po právu. Generálu St. Clareovi byla při této příležitosti vytýkána neschopnost: mohu přinejmenším dosvědčit, že pro toho, kdo tuto akci vidí v správném světle, patří k těm nejskvělejším a nejduchapřítomnějším akcím jeho života. Tytéž kruhy viní prezidenta Oliviera z barbarské krutosti. Považuji za svou povinnost prohlásit ke cti protivníka, že se v této záležitosti zachoval ještě ušlechtleji než obvykle. Lidově řečeno, mohu ujistit své krajany, že St.

Claře nebyl tak bláhový a Olivier tak surový, jak by se mohlo zdát. To je vše, co jsem chtěl říci. A nic na světě mě nedonutí, abych k tomu dodal jediné slovo.“

Hustými haluzemi před nimi začal prosvítat veliký zmrzlý měsíc podobný lesklé sněhové kouli a pomohl svým světlem vypravěči, aby si osvěžil v paměti řádky kapitána Keitha z útržku potištěného papíru. Když pak lístek zase složil a vstrčil zpátky do kapsy, máchl Flambeau rukou s typicky francouzským gestem.

„Počkejte chvíli, počkejte chvíli,” zvolal vzrušeně. „Mám dojem, že to dokážu uhodnout hned napoprvé.”

Sklonil černou hlavu a býčí šíjí a vyrazil kupředu, těžce oddechuje jako vítězný borec v chodeckém závodu. Malý kněz, pobavený a zvědavý, mu klusal po boku, ale měl co dělat. Právě se před nimi stromy poněkud rozestoupily nalevo i napravo, silnice utíkala po svahu přes jasné, měsícem zalité údolí, až se pak najednou ztratila jako králík v další lesní stěně. Vstup do toho dalšího lesa vypadal malý a kulatý jako černý otvor vzdáleného tunelu. Ale byl od nich sotva sto yardů daleko, a než Flambeau znovu promluvil, zel už jako jeskyně.

„Už to mám,” zvolal nakonec a pleskl se velkou rukou do stehna. „Čtyři minuty na rozmyšlenou, a můžu vám povědět, jak to bylo.”

„Výborně,” přikývl jeho přítel. „Tak povídejte.”

Flambeau zvedl hlavu, ztišil hlas. „Generál sir Arthur St. Claře,” řekl, „pocházel z rodiny dědičně zatížené šílenstvím. Snažil se to stůj co stůj utajit před dcerou a pokud možno i před budoucím zetěm. Domníval se snad právem, snad neprávem, že konečné zhroucení je nablízku, a rozhodl se, že se zabije. Jenže obyčejná sebevražda by naopak roztroubila tajemství, které chtěl skrýt. Jak se tažení blížilo, mraky na jeho mozku houstly. Nakonec v náhlém pomnutí smyslů obětoval občanskou povinnost osobnímu zájmu. Zbrkle se vrhl do boje v

naději, že padne první kulkou. Když zjistil, že dosáhl jenom zajetí a hanby, načasovaná bomba v jeho mozku vybuchla, on zlomil svůj meč a oběsil se.”

Pevně se zahleděl na šedé průčelí lesa před sebou, v němž jako otevřený hrob zel jediný černý otvor, kam se ztrácela jejich cesta. Snad mělo to náhlé pohlcení cesty tmou v sobě něco hrozivého, co zesílilo jeho živé vidění tragédie, poněvadž se náhle zachvěl. „Strašný příběh.” řekl.

„Strašný příběh,” opakoval kněz se skloněnou hlavou, „ale skutečnost byla jiná.”

Potom s jakýmsi zoufalstvím pohodil hlavou dozadu a zvolal: „Škoda že to tak nebylo.”

Vysoký Flambeau se otočil a zůstal na něho zírat.

„Váš příběh je čistý,” řekl otec Brown s pohnutím. „Příběh utěšený, jasný, poctivý, bílý a otevřený jako tamhleten měsíc. Šílenství a zoufalost jsou vcelku nevinné. Jsou horší věci, Flambeau.”

Flambeau divoce vzhlédl k zmíněnému měsíci.

Z místa, kde stál, viděl ho přes černou větev, která se po jeho ploše táhla jako zahnutý ďáblův roh.

„Otče... otče,” vykřikl Flambeau se svým francouzským máchnutím ruky a vykročil ještě rychleji. „Chcete říci, že skutečnost byla ještě horší?”

Ještě horší,” řekl Brown jako ponurá ozvěna. Vnořili se do černého kláštera hvozdu, jehož stěny ozdobené šedým goblénem kmenů jim ubíhaly po stranách jako temná chodba ve zlém snu.

Brzy se octli v nejhlubším lůně lesa a cítili kolem sebe hradbu listoví, které nemohli vidět. Tu pravil kněz opět:

„Kam schová moudrý muž list stromu? Do lesa. Ale co učiní tam, kde lesa není?”

„Hm, hm,” řekl Flambeau podrážděně, „co udělá?”

„Založí les, aby měl skryš,” pravil kněz zastřeným hlasem. „Hrůzný hřích.”

„Poslyšte,” vykřikl jeho přítel netrpělivě, neboť temný les a temné průpovídky mu šly poněkud na nervy, „tak řeknete mi už jednou, jak to bylo, nebo ne? Jsou ještě nějaké jiné stopy?”

Jsou ještě tři další kusé stopy,” řekl kněz, „vyhrabal jsem je po všech děrách a koutech a povím vám je spíš po pořádku logickém než chronologickém. Na prvním místě máme samozřejmě důvěryhodný zdroj informací o průběhu a výsledku bitvy ve zprávách samotného Oliviera, a ty mluví dost jasně. Olivier se zakopal se dvěma nebo třemi pluky na návrší, které strmě spadalo k Černé řece. Na druhé straně řeky byl břeh nižší a bažinatý. Dál se pak zvedala mírná pahorkatina, kde byly první anglické předsunuté pozice, kdežto další, podpůrné jednotky ležely značně daleko v zázemí. Vcelku měli Britové velkou početní převahu, ale tento jednotlivý pluk byl natolik odtržen od základny, že Olivier zauvažoval o tom, nemá-li se svými oddíly přebrodit řeku. aby ho odřízl. Ale večer dospěl k rozhodnutí, že se bude držet na svém postavení, které bylo mimořádně pevné. Druhý den za svítání zůstal, jako když do něho hrom udeří, když zjistil, že se ta osamělá hrstka Angličanu s týlem zcela nekrytým vrhla přes řeku zčásti po mostě v právo, zčásti přes brod, položený o kus výš, a namačkala se na bažinatý břeh pod brazilským táborem.

Už to, že hodlají zaútočit v takovém počtu na takové postavení, vypadalo dost neuvěřitelně, ale Olivier vyzoroval něco ještě mnohem nevídanějšího. Neboť ten bláznivý regiment se sice jediným prudkým nápirem dostal přes řeku, ale pak už se ani nehnul, a místo aby se pokusil získat pevnější pudu pod nohama, trčel v blátě jako moucha v lepu. Netřeba podotýkat, že Brazilci do nich pražili dělostřelbou, kterou oni mohli opěťovat jen zmužilou, leč ochabující palbou z pušek. Přesto se nepoddali a Olivierovo stručné hlášení končí nadšeným uznáním nesmyslné udatnosti těch pitomců..Naše oddíly

konečně postoupily,” píše Olivier, „a zahnały je do řeky. Zajali jsme samotného generála St. Clarea a několik dalších důstojníků. Plukovník i major v boji padli. Nemohu smlčet, že v dějinách se asi jen málokdy naskytl pohled vznešenější, než skýtal poslední odpor tohoto neobyčejného pluku: ranění důstojníci se chápali pušek mrtvých vojáku a generál sám nám doposledka čelil na koni, prostovlasý. se zlomenou šavlí v ruce.“ O tom, co se stalo s generálem potom, mlčí Olivier stejně jako kapitán Keith.”

„Hm,” zavrčel Flambeau...Povídejte o té další stopě.”

„Než jsem tu další stopu našel, nějaký čásek to trvalo, ale vypovědět vám ji mohu zkrátka. V jednom chudobinci v Lincolnshirských slatinách jsem nakonec objevil starého vojáka, který byl u Černé řeky nejenom raněn, nýbrž, dokonce klečel vedle plukovníka, když umíral. Velitelem pluku byl statný Ir jménem Clancy, a jak se zdá. dorazil ho spíš vztek než kulky. Zcela určitě neměl ten směšný výpad na svědomí on. Musil ho do něho vehnat generál. Jeho poslední, povznášející slova podle mého zpravodaje zněla: ‚Á, támhle se nese ten zatracený starý osel s uraženou šavlí. Že si radši neurazil hlavu.‘ Všimněte si, že ta zlomená čepel zřejmě kdekomu padla do oka, i když na ni většinou hleděli poněkud uctivěji než nebožtík plukovník Clancy. A teď tu třetí stopu.”

Lesní cesta začala stoupat a mluvčí se na chvílku zastavil, aby nabral dech, než půjde dál. Potom pokračoval tímž neúčastným tónem.

„Je tomu sotva měsíc nebo dva, co tady v Anglii umřel jistý brazilský důstojník, který pro neshody s Olivierem opustil vlast. Byla to figura dobře známá jak u nás, tak na pevnině. Španěl jménem Espado. Taký jsem ho znal, starý švihák se žlutou tváří a s nosem jako skoba. Z jistých soukromých důvodů jsem dostal povolení k prohlídce jeho papírů. Byl přirozeně katolík, a tak jsem byl u něho, když umíral. V jeho majetku jsem nenašel nic, co by

osvětlilo aspoň cípek toho temného St. Clareova případu, až na pět nebo šest obyčejných školních sešitů obsahujících deník neznámého anglického vojáka. Podle mého dohadu našli Brazilci ten deník u některého z padlých. Zápisy aspoň náhle končí nocí před bitvou.

Ale popis posledního dne v životě toho nešťastníka stojí rozhodně za přečtení. Mám ho tu s sebou, jenže v téhle tmě se nedá číst, a tak vám povím stručný obsah. V první části uvádí pisatel plno vtipů na chlápka s přezdívkou Sup, které zřejmě kolovaly mezi mužstvem. Jak se zdá, ten člověk k nim nepatřil a patrně ani nebyl Angličan. Podle řeči se dá soudit na nějakého místního prostředníka a civilistu, snad to byl tlumočník nebo novinář. Měl dlouhý důvěrný pohovor se starým plukovníkem, ale častěji ho vojáci vídají ve styku s majorem. Tenhle major zabírá v deníku dost významné místo. Z líčení vyplývá, že to byl hubený, černovlasý muž jménem Murray – že pocházel ze severního Irska a byl puritán. Rozdíl mezi jeho upjatostí a žovialitou plukovníka Clancyho je vděčným námětem k žertům. Neznámý poznamenal také pár vtipů na to, že Sup nosí křiklavé šaty.

Ale všechny tyto tlachy náhle rozvane to, čemu by se klidně dalo říci polnice hlas. Za anglickým ležením a skoro rovnoběžně s řekou vedla jedna z mála silnic té oblasti. Na západě se zatáčela k řece a přetínala ji mostem, o kterém jsme tiž mluvili. Na východě se ztrácela v divočině, kde asi dvě míle od tábora bylo další anglické stanoviště. Odtud toho večera zazněl klapot a cinkot lehké kavalerie, a dokonce i náš prostý kronikář poznal v jezdcích s úžasem generála s jeho štábem. Jel na velkém bílém koni, kterého jste tolikrát viděl v časopisech a na vlasteneckých obrazech. A umíte si představit, že pozdrav, který mu vzdali, nebyl jen formální. Generál se však nezdržoval formalitami, nýbrž bez prodlení seskočil ze sedla, vmísil se do skupiny důstojníků a rozhovořil se s

důrazem, leč důvěrně. Pisatele zvlášť překvapilo, že vrchní velitel se v řeči obrací především na majora Murraye, ačkoliv na tom vyznamenání, pokud nebylo příliš nápadné, nebylo nic nepřírozeného. Ti dva k sobě nutně musili cítit sympatie: oba patřili k těm, „kdo čtou bibli“, oba patřili k starému pravověrnému typu důstojníků. Ať už to bylo, jak chce, jedno je jisté, když generál znovu nasedl, ještě stále vážně mluvil s Murrayem a vysoký major kráčel pak dál podle jeho koně ve vážné debatě, když už se generál pomalu rozjel po silnici směrem k řece. Vojáci se za nimi dívali, pokud jim oba nezmizeli za skupinou stromů tam, kde se cesta stáčela k řece. Plukovník šel zpátky do svého stanu a mužstvo na hlídky. Ale pisatel deníku ještě pár minut otálel, a tak spatřil div divoucí.

Velký bílý kůň, který prve kráčel dolu po silnici co noha nohu mine jako na tolika přehlídkách, letěl zpátky tryskem, jako by chtěl stůj co stůj vyhrát závod. Nejdřív si mysleli, že se bělouš splašil, ale pak viděli, že ho žene sám generál, který byl znamenitý jezdec. Kůň a muž se k nim přitáhli jako uragán. Generál přitáhl uzdu vzpínajícímu se oři, otočil k nim planoucí tvář a zavolal, aby přivedli plukovníka, hlasem jako trouba posledního soudu.

Představuji si, že všechny převratné události té katastrofy dopadaly na mysl mužů, jako byl náš přítel deníkář, jedna přes druhou jako rány palicí. Jako u vidění se najednou celí zmámení octli v šiku a dověděli se, že musí okamžitě podniknout útok přes řeku. Generál s majorem něco odhalili u mostu, zbývá prý zrovna tak čas probít se útokem. Major okamžitě odešel zadní cestou přivolat posily, ale není jisté, zdali je i přes ten rychlý zákrok pomoc stihne včas. Ale oni se musí dostat za noc přes řeku a ráno obsadit návrší. A uprostřed menu a vzmšení romantického nočního pochodu deník náhle končí.”

Otec Brown stoupal do kopce první, lesní stezka se totiž zúžila, byla stále krkolomnější a klikatější, až měli dojem, že stoupají po točitých schodech. Hlas kněze zazněl teď kdesi nahoře v temnotách.

„Ještě je tam zmínka o jedné nesmírně důležité maličkosti. Když generál nabádal vojáky k tomu rytířskému útoku, zpola vytasil meč z pochvy. Ale pak – jako by se zastyděl za gesto tak divadelní, zbraň opět zasunul. Vidíte. Zase meč.”

Tenaty větví nad nimi se prodralo bledé světlo a omotalo jim nohy přízračnou sítí, neboť opět vyšli ven do mdlého jasu nahé noci. Flambeau cítil pravdu ve vzduchu, ale nedovedl si ji představit. Odpověděl se zmatkem v myslí: „Co pořád máte s tím mečem? Důstojníci přece nosívají šavle?”

„V novodobých válkách se o šavlích často nemluví,” řekl jeho společník uvážlivě, „ale v tomhle případě člověk o ten nešťastný meč pořád zakopává.”

„No a co je na tom?” zahučel Flambeau, „taková dojemná barvotisková příhoda: Hrdinův meč se zlomí v poslední bitvě. To mohl každý tušit předem, že se toho noviny chytanou, jako se toho chytly. Na všech těch hrobech a pomníkách máte generála se zlomeným mečem. Snad jste mě nevlácel na tuhle polární výpravu jen proto, že si dva maníci se smyslem pro malebnost všimli, že St. Clareova šavle má ulomenou špičku.”

„Ne,” vykřikl otec Brown hlasem ostrým jako výstřel z pistole, „ale kdo viděl šavli nezlomenou?”

„Co tím myslíte?” zvolal jeho druh a stanul pod hvězdami. Nenadále vyšli ze šedých bran lesa.

„Říkám, kdo viděl tu šavli nezlomenou?” opakoval otec Brown tvrdohlavě. „Pisatel deníku určitě ne, generál ji zastrčil včas.”

Flambeau se rozhlédl v měsíčním světle, jako by se muž raněný slepotou zahleděl do slunce, a jeho přítel pokračoval s horlivostí:

„Flambeau,” zvolal, „nemám důkaz ani po té pohrobní honičce. Ale jsem si tím jist. Dovolte, abych přidal ještě jeden nepatrný fakt, a misky vah se zhoupnou. Plukovník byl náhodou mezi prvními, kdo padli. Byl sražen kulkou dávno předtím, než se oddíly vážně střetly s nepřítelem. A přece viděl, že St. Clareova šavle je zlomená. Proč se zlomila? Jak se zlomila? Příteli, zlomila se před bitvou.”

„Aha!” řekl přítel a dodal s beznadějným pokusem o vtip, „a kde vězí prosím vás ten druhý kus?”

„To vám mohu říci,” řekl kněz pohotově. „V severovýchodním rohu hřbitova při protestantské katedrále v Belfastu.”

„Vážně?” zeptal se jeho druh. „Vy jste se tam díval?”

„Bohužel to nešlo,” odtušil Brown s upřímnou lítostí. „Stojí na něm velký mramorový pomník na paměť udatného majora Murraye, který hrdinsky padl ve slavné bitvě u Černé řeky.”

Flambeau oživil, jako by náhle dostal elektrickou ránu. „Chcete říci,” zvolal ochraptěle, „že generál St. Clare Murraye nenáviděl a zavraždil ho na bitevním poli, protože...”

„Vaše myšlenky jsou pořád ještě dobré a čisté,” řekl jeho společník. „Skutečnost byla horší.”

Jenže,” pravil rozložitý muž, „já jsem svou zásobu zlých představ už vyčerpал.”

Zdálo se, že kněz opravdu váhá, kde začít, a nakonec řekl opět: „Kam schová moudrý muž list stromu? Do lesa.”

Jeho druh neodpověděl.

„Kde lesa není, les si vytvoří. A když si přeje ukrýt mrtvý list, vytvoří si mrtvý les.”

Znovu nezazněla žádná odpověď a kněz dodal ještě vlídněji a pokojněji:

„A kdyby chtěl schovat mrtvé tělo, vytvořil by pole mrtvých těl a skryl je mezi ně.”

Flambeau začal rázovat vpřed, jako by mu bylo každé zdržení v čase nebo prostoru nesnesitelné, ale otec Brown mluvil dál, jako by rozváděl svou poslední větu.

Jak už jsem řekl, sir Arthur St. Claře byl muž, který četl svoji bibli. A to právě byla ta chyba. Kdy konečně lidi pochopí, že číst svoji bibli nic neznamená, pokud nečteme taky bibli všech ostatních! Tiskař čte bibli, aby v ní našel tiskové chyby. Mormon čte bibli a najde v ní mnohoženství, adventista čte bibli a najde v ní, že nemáme ruce ani nohy. St. Claře byl starý angloindický protestantský voják. Zauvažujte chvíli nad tím, co by to mohlo znamenat. A proboha bez šolíchání. Může to znamenat, že muž tělesně nesmírně zdatný žije pod tropickým sluncem v orientální společnosti a saje do sebe bez ladu a skladu orientální knihu. Samozřejmě že mu byl Starý zákon milejší než Nový. Samozřejmě že mu Starý zákon poskytl všechno, co chtěl – smilstvo, násilí, zradu. Troufám si říct, že byl čestný, jak vy tomu říkáte. Jenže co plátno člověku, uctívá-li čestně bezectnost?

V každé z těch horkých a nepřístupných zemí, kam přišel, držel si harém, mučil svědky, shraboval hanebné zlato. A přece by byl řekl s pevným pohledem, že to činil pro větší slávu Pána. Moje teologické stanovisko lze shrnout do jediné otázky: Kterého pána? Ale zlo toho druhu má tu vlastnost, že otvírá v pekle dveře za dveřmi a vždy do komnat menších a menších. Proti zločinu mluví nejvíc to, že nedělá člověka čím dál tím krutějším, nýbrž jen čím dál tím podlejším. St. Clarea brzy dusily nesnáze s úplatky a vydíráním: a potřeboval stále víc a víc hotových peněz. A v době bitvy u Černé řeky klesl z propasti do propasti až na ono místo, které je podle Danta nejnížší podnoží vesmíru.”

„Co tím myslíte?” zeptal se opět jeho přítel.

„Myslím tohle,“ opáčil duchovní a neočekávaně ukázal na kaluž, kde se v měsíčním světle zatřpytila pečeť

ledu. „Pamatujete se, koho dal Dante do posledního ledového kruhu?”

„Zrádce,” řekl Flambeau a zachvěl se. Když se rozhlédl po nelidské krajině porostlé stromy šklebných, ba skoro obscénních obrysů, měl skoro dojem, že je Dante, a kněz s pramínkem hlasu byl vskutku Virgil a provázel ho říší věčných hříchů.

Hlas pokračoval: „Olivier, jak víte, byl donkichot a nechtěl žádnou zpravodajskou službu ani zvědy. Ale dělalo se to přece, jako mnoho jiných věcí, za jeho zády. Byla to starost mého starého přítele Espada. To on byl ten švihák v křiklavých šatech, kterému pro jeho skobovitý nos přezdívali Sup. Pronikl na frontu v masce lidumila, seznámil se s poměry v anglické armádě a nakonec mu padl do rukou jediný lotr v jejích řadách, jímž byl z božího dopuštění její velitel. St. Claře potřeboval peníze jako sůl a hory peněz. Odmrštěný rodinný lékař hrozil odhalením neslýchaných věcí, ale pak byl započatý seriál článků náhle přerušen. Mluvílo se v nich o obludných, barbarských skutcích, k nimž došlo v Park Lane, o skutcích, jichž se dopustil anglický protestant a které páchly po lidských obětech a hordách otroků. Generál potřeboval také peníze na dceřino věno; poněvadž pověst boháče mu byla stejně drahá jako bohatství samo. Přetrhl i poslední nitku, přišeptl slovo Brazílii a bohatství k němu proudilo od nepřátel Anglie. Jenže se Supem Espadem mluvil i jiný muž. Ten černovlasý, přísný mladý major z Ulsteru nějak uhodl hanebnou pravdu. A když tak spolu kráčeli pomalu po silnici dolů k mostu, řekl Murray generálovi, aby se okamžitě vzdal velení, nebo že bude postaven před válečný soud a zastřelen. Generál ho zdržoval, dokud nepřišli k zástěně tropických stromů u mostu. A tam u zpívající řeky a pod palmami zalitými sluncem (jasně to vidím) vytasil generál šavli a majora probodl.”

Chmurná cesta se v štiplavém mrazu zatáčela přes hřeben vyznačený krutými černými obrysy křovisek a mlází. Ale Flambeauovi se zdálo, že za nimi zahlédl lem aureoly, jakou nevysílají ani hvězdy ani měsíc, ale oheň rozdělaný lidskýma rukama. Pozoroval ji, zatímco příběh šel ke konci.

„St. Claře byl pekelný pes, ale byl to pes dobrého chovu. Nikdy, to vám odpřísáhnou, nebyl chladnokrevnější a odhodlanější, než ve chvíli, kdy mu u nohou ležel Murray jako studená mrtvola. Kapitán Keith mluvil pravdu, nikdy za všech svých vítězných tažení nebyl ten velikán tak velký jako v této poslední porážce, která ho tak znevážila v očích světa. Chladně pohlédl na svou zbraň, aby z ní utřel krev. Uviděl, že se špička, kterou vrazil oběti mezi lopatky, v těle zlomila. Bez pohnutí viděl, jako by seděl v klubu a díval se na to oknem, všechno, co ho čeká. Viděl, že hlídky musí najít tu nevysvětlitelnou mrtvolu, musí přijít na tu nevysvětlitelnou špičku meče, musí upozorovat meč nevysvětlitelně zlomený – nebo ztracený. Zabil, ale neumlčel. Jenže mocný intelekt se vzepřel proti nevyhnutelnému. Byla ještě jedna cesta. Mohl učinit tuto mrtvolu méně nevysvětlitelnou. Mohl vytvořit kopec mrtvol a skrýt ji mezi nimi. Za dvacet minut pochodovalo osm set anglických vojáků na smrt.”

Teplejší zář za černým zimním lesem zmohutněla a zjasněla a Flambeau přidal do kroku, už aby tam byl. Také otec Brown vykročil rychleji, ale zdálo se, že je úplně zabrán do svého vyprávění.

„Ta tisícovka Angličanů byla tak statečná a génus jejich velitele tak veliký, že kdyby byli vzali kopec útokem bez prodlení, nemusel jejich šílený pochod dopadnout tak docela beznadějně. Ale zákeřný duch, který si s nimi hrál jak s pěšáky na šachovnici, měl jiný cíl a jiné záměry. Musili zůstat v bařinách u mostu aspoň tak dlouho, pokud tam britské mrtvoly nezevšední. Pak

teprve může přijít velká závěrečná scéna: stříbrovlasý voják světec odevzdá svůj zlomený meč, aby zabránil dalšímu krveprolití. Na improvizaci to bylo dobře vymyšleno. Ale já si myslím (dokázat to nemohu), že jak tak trčeli v tom krvavém bahně, někdo pojal podezření – a někdo uhodl pravdu.”

Na okamžik oněměl a pak řekl: „Něco mi říká, že ten, kdo uhodl pravdu, byl milenec... příští muž starcovy dcery.”

„Ale co potom s Olivierem a smrtí oběšením?” zeptal se Flambeau.

„Olivier se dílem z rytířství, dílem z obezřelosti málokdy zatěžoval zajatci,” vysvětloval vypravěč. „Většinou každého propustil. Tentokrát propustil každého.”

„Každého až na generála,” řekl vysoký muž.

„Každého,” řekl kněz.

Flambeau svraštil černé obočí. Ještě mi to není jasné,” řekl.

„Vidím ještě jeden obraz, Flambeau,” řekl Brown tajuplnějším polohlasem. „Nemohu to dokázat, ale mohu něco víc – mohu si to představit. Nad pustými vyprahlými kopci svítá, tábor se chystá na pochod, brazilské uniformy se řadí do čet a rot k pochodu. Tady je Olivierova červená košile, dlouhý černý plnovous povívá ve větre, zatímco se příští otec vlasti s širákem v ruce loučí s velkým nepřítelem, kterému vrací svobodu. A starý prostý anglický voják se sněhobílou hlavou mu děkuje jménem svých mužů. Zbylý houfec Angličanů stojí za ním v pozoru, vedle nich vozy a zásoby pro ústup. Bubny víří. Brazilci se dají do pohybu, Angličané jsou pořád jako sochy. Vytrvají tak, pokud za tropickým obzorem nezmizí nepřítel s posledním zarachocením a zábleskem. Potom se jejich postoj rázem změní, jako kdyby vstali z mrtvých: padesát tváří se upře na generála, tváří, na jaké se nezapomíná.”

Flambeau sebou prudce trhl. „Ne,” vykřikl. „Snad nechcete říct...”

„Ano,” řekl otec Brown hlubokým, dojatým hlasem. „Tu oprátku navlékla St. Clareovi na krk anglická ruka, tuším, že táž ruka, která později navlékla prsten na prst jeho dcery. Anglické ruce ho vytáhly na strom hanby, ruce mužů, kteří ho kdysi milovali a šli za ním od vítězství k vítězství. A anglické duše (Bože, odpusť a slituj se nad námi!) hleděly na to, jak se houpá v cizím slunci na zelené šibenici palmy, a plny nenávisti se modlily, aby odtamtud sletěl rovnou do pekel.”

Když oba chodci dorazili na vrchol hřebenu, vyběhlo jim vstříc silné šarlatové světlo z oken anglické hospody zastřených červenými záclonami. Stála bokem k cestě, jako by ustoupila stranou k uvítání. Její troje dveře byly pohostinně otevřeny. A až k nim doléhal hlahol a smích lidí na jednu noc šťastných.

„Dál vám nic nepotřebuji říkat,” řekl otec Brown. „Tam v té pustině ho soudili a poslali na smrt. Potom si přísahali, že pro čest Anglie a jeho dcery navždy v sobě pohřbí tento příběh o měšci zrádce a meči vraha. Snad – Bůh jim pomoz! – se pokusili na to zapomenout. A my bychom se o to měli taky pokusit. Tady je naše hospoda.”

„Ze srdce rád,” řekl Flambeau a užuž vcházel do světlého, hlučného výčepu, když prudce couvl a málem upadl na silnici.

„Podívejte se na tohle, u všech čertů,” vykřikl a strnule ukázal na čtvercový dřevěný štít, který visel do cesty. Bylo na něm matně vidět hrubý obrys jílce a zkrácené ostří šavle a nad tím byl nápis písmeny, která se snažila vypadat starodávně: U Zlomeného meče. „Vy jste to nečekal?” zeptal se otec Brown chápavě. „V tomhle kraji je bohem, každá druhá hospoda a park a ulice nese jméno po něm a jeho historii.”

„Já myslel, že jsme s tím morem skoncovali,” řekl Flambeau a odplivl si.

“S ním v Anglii nikdy neskoncujete,” řekl kněz, dívaje se do země, „pokud bronz trvá a kámen nepomine. Jeho mramorové sochy budou po staletí budit nadšení a pýchu v duších nevinných chlapců, jeho vesnický hrob bude stejným symbolem oddanosti jako lilie. Miliony těch, kdo ho nikdy neznali, ho budou milovat jako otce –člověka, s nímž těch posledních pár, kdo ho znali, jednalo jako s mrvou. Bude z něho světec a pravdu o něm se nikdo nedozví, poněvadž teď jsem se konečně rozhodl. Porušení tajemství s sebou přináší právě tolik dobrého jako zlého, a proto jsem si řekl, že počkám. Všechny ty novinové články nebudou mít dlouhé trvání, protibrazilská nálada je už za námi, Olivier se již těší obecné úctě. Ale řekl jsem si, že kdyby se kdekoliv v kovu či na mramoru, který přetrvá jako pyramidy, někdo nespravedlivě dotkl cti plukovníka Clancyho, kapitána Keitha nebo prezidenta Oliviera, promluvím. Dokud bude jen St. Claře neprávem ctěn, budu mlčet. A tak to udělám.”

Vnořili se do krčmy s červenými záclonami, která byla uvnitř nejen útulná, nýbrž přímo přepychová. Na jednom stole stál stříbrný model St. Clareova hrobu: Stříbrná hlava schýlena, stříbrný meč zlomen. Po stěnách visely kolorované fotografie téže pamětihodnosti a řady kočárů, které k ní vozily turisty. Usadili se na pohodlné vyčalouněné lavice.

„Brr, to je zima,” zvolal otec Brown, „měli bychom si dát trochu vína nebo piva.”

„Nebo brandy,” podotkl Flambeau.

Obsah

Divný krok.....	3
Kletba knihy.....	25
Prokletí Pendragonů.....	42
Znamení zlomeného meče	64

Gilbert Keith Chesterton
**Znamení zlomeného meče
a jiné příběhy otce Browna**

Z anglického originálu *Father Brown Stories*

přeložila Alena Hartmanová

Odpovědné redaktorky Zuzana Mirošovská

a Jiřina Zachová

Technická redaktorka Renáta Plíšková

Sazba www.studioIQ.cz

Obálka a grafická úprava Jiří Troskov (elements ds)

Tisk Protisk České Budějovice

Vydalo nakladatelství Garamond jako svou 171. publikaci

Praha 2007

Vydání v dvojjazyčné verzi první

Stran 200